

UKRAINAS CIVILIEDZĪVOTĀJI LATVIJAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMĀ: PRAKSE UN IZAICINĀJUMI

Dārta Pelse

Līga Stafecka

Sanda Liepiņa

Laima Bērziņa

Nataliia Soldatova

Evija Strupiša

RĪGA 2025

PROVIDUS
DOMNICA

*Pētījums īstenots projekta “Sekmīgi no pirmās klases līdz augstskolai: ukraiņu bērni Latvijas skolās.”
Par pētījuma saturu atbild Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, Alberta iela 13, Rīga, LV-1010
+37167039252, info@providus.lv*

SATURS

IEVADS	5
1. SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS	7
1.2. Normatīvais un institucionālais ietvars	9
1.3. Instrumenti bērnu integrācijai izglītības sistēmā	12
1.4. Pašvaldību resursu vērtējums	13
2. IEKĻAUŠANĀS LATVIJAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMĀ UN IZGLĪTĪBAS PIEEJAMĪBA	17
2.1. “Neredzāmie bērni”	18
2.2. Izglītības satura nodrošināšanas pieejas.....	21
3. PAŠVALDĪBU SNIEGTIE ATBALSTA MEHĀNISMI	26
3.1. Integrācijas izaicinājumi – vecāku un pašvaldību skatījums	30
3.2. Alternatīvi risinājumi ukraiņu bērnu izglītošanai	32
SECINĀJUMI	36
POLITIKAS REKOMENDĀCIJAS	37
Interviju saraksts.....	39
Fokusgrupu saraksts	39
IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS	40

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

FPRIS – Fizisko personu reģistrs

IeM – Iekšlietu ministrija

IKVD – Izglītības kvalitātes valsts dienests

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

KM – Kultūras ministrija

LVA – Latviešu valodas aģentūra

MIPEX – Migrantu integrācijas politikas indekss

MK – Ministru kabinets

NVO – Nevaldības organizācijas

UCAL – Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likums

VIAA – Valsts izglītības attīstības aģentūra

VIIS – Valsts izglītības informācijas sistēma

IEVADS

Kopš Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā, Latvija uzņēmusi nepieredzēti lielu skaitu Ukrainas civiliedzīvotāju¹ – vairāk nekā 45 000. Tādēļ bēgļu uzņemšanas ietvars bija jāveido ļoti strauji, lai nodrošinātu viņu pamatvajadzības. Vienlaikus, karš turpinās jau ceturto gadu un arvien aktuālāka ir skaidrība par ilgtermiņa integrāciju – kāda ir Latvijas politika attiecībā uz jauniebraucējiem Latvijā. Izglītības jautājums ir viens no centrālajiem šajā ziņā, jo palīdz jauniebraucējiem un viņu ģimenēm veiksmīgāk iekļauties vietējā sabiedrībā, ja tās nolēmušas Latvijā uzturēties ilgstoši. Uzņemšanas ietvara izveide un īstenošana ir bijis izaicinājums visos pārvaldes līmeņos, tostarp, izglītības jomā.²

Migrantu integrācijas politikas indeksa (MIPEX) rezultāti norāda uz drīzāk nelabvēlīgu situāciju integrācijas jomā, īpaši tādās jomās kā izglītība. Indeksa rezultāti izglītības jomā norāda uz infrastruktūras trūkumu, lai efektīvi atbalstītu jauniebraucēju bērnus, īpaši sistēmiska integrācijas atbalsta kontekstā.³ Papildus, Providus 2024. gadā veiktajā pētījumā tika noskaidrots, ka atbildīgajām institūcijām nav pietiekamu datu par Ukrainas civiliedzīvotāju integrācijas gaitu Latvijas skolās.⁴ Atšķirībā no citu valstu pieejas, Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likumā nav noteikts pienākums ukraiņu bērniem obligātās izglītības vecumā apmeklēt skolas Latvijā, izglītības sistēmā neiesaistot tos ukraiņu bērnus, kas šobrīd atrodas ārpus tās.⁵ Šis jautājums, lai arī nonācis politiskajā dienaskārtībā, 2025./2026. mācību gadā vēl nav atrisināts.

Ņemot vērā izaicinājumus, ar ko Latvija saskaras gan ilgtspējīga jauniebraucēju izglītības integrācijas ietvara izveidē, gan nepieredzēti liela Ukrainas civiliedzīvotāju skaita uzņemšanā Latvijas izglītības sistēmā, būtiski iegūt datus par to, kāda ir dažādu iesaistīto pušu (pašvaldību, mācībspēku, valsts pārvaldes iestāžu, Ukrainas civiliedzīvotāju u.c. iesaistīto pušu) pieredze ukraiņu bērnu izglītības integrācijas jomā, kā arī veikt izpēti par citu valstu pieredzi jauniebraucēju integrācijā izglītības jomā.

Pētījuma mērķis: apzināt un analizēt Ukrainas civiliedzīvotāju bērnu iekļaušanās praksi Latvijas izglītības sistēmā – cik veiksmīgi Ukrainas civiliedzīvotāji iekļaujas Latvijas skolās un izstrādāt politikas rekomendācijas.

Pētījuma saturs dalīts trīs daļās, lai atbildētu uz pamatjautājumiem par situācijas un normatīvā ietvara raksturojumu, pašvaldību un skolu resursiem izglītības pieejamības kontekstā, kā arī galvenajiem ilgtermiņa izaicinājumiem Latvijas izglītības integrācijas sistēmā.

Metodoloģija

- **Fokusa grupas ar skolotājiem un skolu administrācijas pārstāvjiem**

¹ Teksta uztveramības vienkāršošanai turpmāk kā sinonīms tiks lietots arī “Ukrainas bēgļi”.

² PROVIDUS (2025). Latvijas pašvaldību pieredze Ukrainas civiliedzīvotāju uzņemšanā: no krīzes līdz ilgtermiņa risinājumiem. Pieejams: https://providus.lv/wp-content/uploads/2025/06/Pasvaldibu_kapacitate_petijums.pdf

³ MIPEX (2025). Latvia. Pieejams: <https://www.mipex.eu/latvia>

⁴ PROVIDUS (2024). Ukrainas bēgļi Latvijā: pieejamie dati, vajadzības, sabiedrības attieksme. Pieejams: https://providus.lv/wp-content/uploads/2024/09/Providus_research_final_0509-1.pdf

⁵ LSM (2025). Juridisku iebildumu dēļ “iemarkināts” likumprojekts par Ukrainas bērnu skološanos Latvijā. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/03.12.2024-juridisku-iebildumu-del-iemarkinets-likumprojekts-par-ukrainas-bernu-skolosanos-latvija.a578641/>

Izpētes ietvaros veiktas trīs fokusa grupas ar skolu pārstāvjiem (pedagogi un administrācijas darbinieki) no Rīgas, Daugavpils, Rēzeknes, Liepājas, Ventspils valstspilsētu pašvaldībām, Dobeles novada un Jēkabpils novada pašvaldībām. Fokusa grupas notika laika posmā no 27. maija līdz 5. jūnijam. Dalībnieki fokusa grupu diskusijām tika izvēlēti pēc reģionāla principa, uzrunājot skolu pārstāvjus Rīgā, Daugavpilī, Rēzeknē, Ventspilī, Liepājā, Limbažu novadā, Dobeles novadā un Jēkabpils novadā.

- Pašvaldību aptauja

Izpētes ietvaros veikta Latvijas pašvaldību aptauja, uz tās jautājumiem atbildes saņemtas no 23 pašvaldībām: Madonas novada, Talsu novada, Ludzas novada, Valmieras novada, Jūrmalas valstspilsētas, Rēzeknes novada, Gulbenes novada, Ventspils valstspilsētas, Jelgavas valstspilsētas, Rīgas valstspilsētas, Bauskas novada, Jēkabpils novada, Krāslavas novada, Olaines novada, Rēzeknes valstspilsētas, Cēsu novada, Smiltenes novada, Jelgavas novada, Liepājas valstspilsētas, Daugavpils valstspilsētas, Tukuma novada, Ropažu novada un Balvu novada. Aptauja tika īstenota laikā no 19. maija līdz 23. jūnijam.

- Ukrainas civiliedzīvotāju fokusa grupu diskusijas

Izpētes ietvaros veiktas trīs fokusa grupas ar Ukrainas civiliedzīvotāju bērnu vecākiem no Rīgas, Valmieras, Ventspils, Rēzeknes, Ķekavas un Liepājas. Uz fokusgrupām aicinātie vecāki tika sasniegti, uzrunājot ukraiņu kopienu un nevaldības organizāciju (NVO) pārstāvjus. Fokusa grupas notika posmā no 4. līdz 18. jūlijam.

- Ukrainas civiliedzīvotāju aptauja

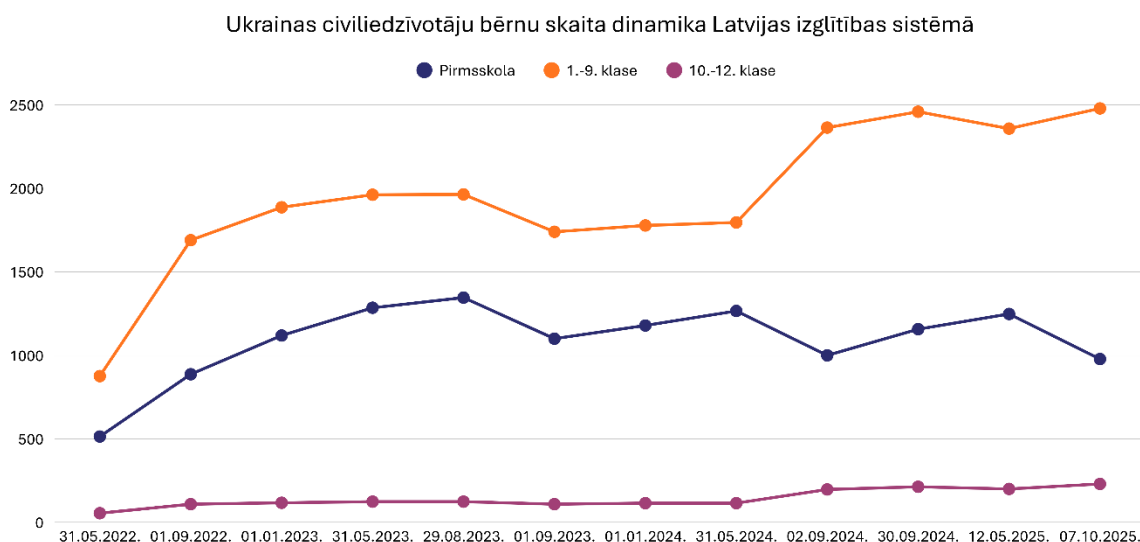
Izpētes ietvaros veikta Ukrainas civiliedzīvotāju bērnu vecāku aptauja, kurā saņemtas 175 atbildes. Anketā iegūtie rezultāti liecina, ka ar to izdevies aizsniegt pamatā ukraiņus, kuru bērni lielākoties iegūst izglītību Latvijā, izglītības iestādēs ar Latvijas izglītības programmu (kopā 81 respondents), bet un gandrīz tik pat lielu daļu vecāku, kuru bērni Latvijā iegūst izglītību nevis Latvijas izglītības iestādēs ar Latvijas izglītības programmu, bet jaundibinātās NVO, kas nodrošina izglītības pakalpojumus pamatā ar Ukrainas izglītības programmu (kopā 79 respondenti). Tikai 13 respondentu bērni mācās tikai tiešsaistē Ukrainas skolās, divos gadījumos ukraiņu bērni nemācās vispār. Aptauja tika īstenota no 29. augusta līdz 13. septembrim.

- Daļēji strukturētas intervijas

Izpētes ietvaros veiktas daļēji strukturētas intervijas ar Ukrainas civiliedzīvotāju integrācijā iesaistītajām pusēm – Latviešu valodas aģentūru (LVA), Izglītības un zinātnes ministriju (IZM), Izglītības kvalitātes valsts dienestu (IKVD), Valsts izglītības attīstības aģentūru (VIAA), izglītības iestādēm, pašvaldību izglītības pārvalžu pārstāvjiem un NVO, kas iesaistītas izglītības politikas veidošanā un izglītības pakalpojumu nodrošināšanā Latvijā.

1. SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

Pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā 2022. gada februārī Latvija uzņēma vairāk nekā 45 000 Ukrainas civiliedzīvotāju, no kuriem ievērojama daļa bija skolas vecuma bērni.⁶ Izglītības iestādēs pakāpeniski tika iekļauti vairāk nekā **3000 bērnu** dažādos izglītības posmos - no pirmsskolas līdz vidējai izglītībai. Būtiski norādīt, ka Ukrainas civiliedzīvotājiem obligātās izglītības vecumā ir tiesības, bet ne pienākums apmeklēt izglītības iestādi Latvijā. Provisus, balstoties uz IZM datiem, uz 2024. gada pavasari aplēsa, ka aptuveni trešdaļa ukraiņu bērnu ir ārpus Latvijas izglītības sistēmas.⁷ Tas nozīmē, ka nav ziņu, ko šie bērni dara, ja viņi neapmeklē skolu Latvijā un kas tam ir par iemeslu.

Grafiks nr. 1. Ukrainas civiliedzīvotāju skaita dinamika Latvijas izglītības sistēmā. Avots: IZM sniegtie dati no VIIS

Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) dati liecina, ka uz 2025. gada 7. oktobri **2/3 no bērniem koncentrējās Rīgā (2232)**, tad seko Daugavpils (168), Jelgava (151) un Liepāja (121), savukārt lauku pašvaldībās īpatsvars ir mazāks (tabula nr. 2). Tādējādi valstspilsētu pašvaldībām, īpaši Rīgai, ukraiņu bērnu integrācijas jautājumi skolās rada ievērojami lielākus izaicinājumus, nekā lielākai daļai no novadu pašvaldībām. Vadoties pēc Valsts izglītības informācijas sistēmas (VIIS) datiem uz 2025. gada 7. oktobri, kopējais Ukrainas civiliedzīvotāju skaits pirmsskolas un 1.-12. klases izglītības vecumā Latvijas vispārizglītojošajās iestādēs ir **3687**. Provisus veiktajā pašvaldību aptaujā iegūti dati no 23 pašvaldībām, kuru teritorijā esošajās izglītības iestādēs minētajos izglītības līmeņos reģistrēta lielākā daļa no kopējā bērnu skaita, jeb 3298 Ukrainas civiliedzīvotāju. Tādēļ ar aptauju izdevies iegūt informāciju no tām

⁶ PROVIDUS (2025). Latvijas pašvaldību pieredze Ukrainas civiliedzīvotāju uzņemšanā: no krīzes līdz ilgtermiņa risinājumiem. Pieejams: https://providus.lv/wp-content/uploads/2024/09/Providus_research_final_0509-1.pdf

⁷ PROVIDUS (2024). Ukrainas bēgļi Latvijā: pieejamie dati, pieredze un sabiedrības attieksme. Pieejams: https://providus.lv/wp-content/uploads/2025/06/Pasvaldibu_kapacitate_petijums.pdf

pašvaldībām, kurās koncentrējas aptuveni 89% ukraiņu bērnu. Tabulā nr. 2 **23 pašvaldības, kuras sniedza atbildes pašvaldību aptaujā, atzīmētas oranžā krāsā.**

Pašvaldība	Skaitis pirmsskolā un 1.-12. klase
RĪGA	2232
DAUGAVPILS	168
JELGAVA	151
LIEPĀJA	121
VENTSPILS	81
RĒZEKNE	74
BAUSKAS NOVADS	63
JŪRMALA	51
KULDĪGAS NOVADS	49
OGRES NOVADS	49
DOBELES NOVADS	48
JĒKABPILS NOVADS	43
VALMIERAS NOVADS	43
TUKUMA NOVADS	40
CĒSU NOVADS	40
MĀRUPES NOVADS	39
LIMBAŽU NOVADS	30
SIGULDAS NOVADS	29
ROPAŽU NOVADS	29
ĶEKAVAS NOVADS	28
JELGAVAS NOVADS	25
GULBENES NOVADS	23
LUDZAS NOVADS	21
ĀDAŽU NOVADS	20
SMILTENES NOVADS	20
SALDUS NOVADS	18
SALASPILS NOVADS	17
BALVU NOVADS	17
DIENVIDKURZEMES NOVADS	15
OLAINES NOVADS	14
AIZKRAUKLES NOVADS	14
MADONAS NOVADS	14
RĒZEKNES NOVADS	11
TALSU NOVADS	10
PREIĻU NOVADS	9
KRĀSLAVAS NOVADS	7
VALKAS NOVADS	6
VENTSPILS NOVADS	6
SAULKRASTU NOVADS	6
ALŪKSNES NOVADS	4
AUGŠDAUGAVAS NOVADS	2

Tabula nr. 2. Ukrainas civiliedzīvotāju skaits pašvaldību izglītības iestādēs. Avots: IZM sniegtie dati no VIIS uz 2025. gada 7. oktobri. **Oranžā atzīmētas tās pašvaldības, no kurām saņemtas atbildes uz PROVIDUS pašvaldību aptauju.**

1.2. Normatīvais un institucionālais ietvars

Ukrainas bērnu integrācijas pamatu veido Latvijas izglītības sistēma, t. i., iekļaušanos īstenojot saskaņā ar valsts izglītības programmu patvēruma meklētājam, bēglim vai personai ar alternatīvo statusu.⁸ Atbilstoši Patvēruma likumam un citos normatīvajos aktos noteiktajam,⁹ ukraiņu bērni izglītību iegūst tādā pašā kārtībā, kā nepilngadīgie patvēruma meklētāji. Šo pieeju nosaka vairāki normatīvi:

- **Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likums (UCAL)** - nosaka Ukrainas civiliedzīvotāju tiesības uz izglītību un ieguves kārtību.¹⁰
- **Patvēruma likums** - nosaka iespējas iegūt izglītību valsts valodā valsts vai pašvaldības izglītības iestādē.¹¹
- **Pasākumu plāns atbalsta sniegšanai Ukrainas civiliedzīvotājiem** - nosaka atbildīgās institūcijas izglītības nodrošināšanā, iesaistāmos resursus un izpildi.¹²
- **Izglītības likums** – nosaka nepilngadīgu personu tiesības uz izglītību neatkarīgi no uzturēšanās statusa.¹³
- **MK noteikumi nr. 488 “Kārtība, kādā nepilngadīgam patvēruma meklētājam nodrošina izglītības ieguves iespējas”** – nosaka kārtību, kādā tiek nodrošinātas izglītības ieguves iespējas, tostarp uzņemšanas procesu, atbalsta pasākumu noteikšanu.¹⁴
- **Vadlīnijas, standarti** - balstoties uz valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijās un valsts pamatzglītības, vispārējās izglītības un profesionālās izglītības standartos noteikto, izglītības iestādes plāno izglītības procesu Ukrainas civiliedzīvotājiem.¹⁵

Bērnu izglītības iekļaušanās procesā iesaistītas vairākas institūcijas:

Institūcija	Loma procesā
-------------	--------------

⁸ Ministru kabinets (2020). Noteikumi par valsts pamatzglītības standartu un pamatzglītības programmu paraugiem. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303768-noteikumi-par-valsts-pamatzglitiba-standartu-un-pamatzglitiba-programmu-paraugiem>

⁹ Saeima (2022). Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/330546-ukrainas-civiliedzivotaju-atbalsta-likums>

¹⁰ Turpat.

¹¹ Saeima (2016). Patvēruma likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/278986-patveruma-likums>

¹² Ministru kabinets (2025). Par Pasākumu plānu atbalsta sniegšanai Ukrainas civiliedzīvotājiem Latvijas Republikā 2025. Gadam. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/362088-par-pasakumu-planu-atbalsta-sniegsanai-ukrainas-civiliedzivotajiem-latvijas-republika-2025gadam>

¹³ Saeima (1999). Izglītības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitiba-likums>

¹⁴ Ministru kabinets (2016). Kārtība, kādā nepilngadīgam patvēruma meklētājam nodrošina izglītības ieguves iespējas. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/283808-kartiba-kada-nepilngadigam-patveruma-mekletajam-nodrosina-izglitiba-ieguves-iespejas>

¹⁵ Ministru kabinets (2018). Noteikumi par pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303371-noteikumi-par-valsts-pirmsskolas-izglitiba-vadlinijam-un-pirmsskolas-izglitiba-programmu-paraugiem>

Izglītības un zinātnes ministrija	Galvenā politikas veidotāja un koordinatore izglītības jomā. Atbild par politikas izstrādi, satura un resursu pārvaldību, finansējuma sadali, kvalitātes nodrošināšanu un finansējuma sadali. ¹⁶
Izglītības kvalitātes valsts dienests	Funkcijas ietver izglītības politikas veidošanai un īstenošanai nepieciešamās informācijas apkopošanu, izglītības iestāžu reģistrāciju, izglītības programmu licencēšanu, vispārējās un profesionālās izglītības kvalitātes novērtēšanu, izglītības procesu kontroli, izglītības iestāžu vadītāju profesionālās darbības novērtēšanu. ¹⁷
Valsts izglītības attīstības aģentūra	Nodrošina vispārējās un profesionālās izglītības satura izstrādi, pilnveidi un attīstību, nodrošina plašākas mācīšanās pieredzi bērniem un jauniešiem, profesionālā atbalsta sistēmu izglītības iestādēm un pašvaldībām, izglītojamā mācību snieguma novērtēšanu valsts pārbaudījumos, valodas prasmes pārbaudi, iekļaujošas izglītības pieejas īstenošanu un individuālo spēju attīstību. ¹⁸ Ukrainas civiliedzīvotāju izglītības jomā administrē finansējumu – tostarp vasaras nometnēm un neformālās izglītības programmām Ukrainas civiliedzīvotāju integrācijai un valodas prasmju pilnveidei.
Latviešu valodas aģentūra	Īsteno valsts valodas politiku. Funkcijas ietver valsts valodas situācijas un sociolingvistisko procesu dinamikas uzraudzību, atbalsta nodrošināšanu latviešu valodas apguvei, latviešu valodas konkurētspējas paaugstināšanu. Lai īstenotu funkcijas, uzdevumi ietver latviešu valodas kā otrās svešvalodas apguvi visās izglītības pakāpēs, projektu vadību un ieviešanu latviešu valodas apguves, mācīšanas metodikas un starpkultūru komunikācijas jomā un tādu pasākumu veikšanu, kas veicina valsts valodas attīstību. ¹⁹
Sabiedrības integrācijas fonds	Atbilstoši politikas plānošanas dokumentiem finansiāli atbalsta un veicina sabiedrības integrāciju, piesaistot, uzkrājot, pārvaldot un sadalot līdzekļus sabiedrības integrācijas projektu īstenošanai. Ukrainas civiliedzīvotāju izglītības integrācijas kontekstā finansē atbalsta pasākumus (piemēram, valsts valodas kursi bērniem). ²⁰²¹

¹⁶ Saeima (1999). Izglītības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitibas-likums>

¹⁷ Ministru kabinets (2013). Izglītības kvalitātes valsts dienesta nolikums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=256415>

¹⁸ Ministru kabinets (2025). Valsts izglītības attīstības aģentūras nolikums. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/op/2025/68.3>

¹⁹ Latviešu valodas aģentūra (2012). Latviešu valodas aģentūras nolikums. Pieejams: <https://valoda.lv/par-mums/nolikums/>

²⁰ Saeima (2001). Sabiedrības integrācijas fonda likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26310>

²¹ Sabiedrības integrācijas fonds (2025). Apstiprināti projektu konkursa “Latviešu valodas mācības Ukrainas civiliedzīvotājiem – bērniem” rezultāti. Pieejams: <https://www.sif.gov.lv/lv/jaunums/apstiprinati-projektu-konkursa-latviesu-valodas-macibas-ukrainas-civiliedzivotajiem-berniem-rezultati>

Pašvaldības	Atbild par izglītības ieguves nodrošināšanu pirmsskolas, vispārējās un vidējās izglītības līmeņos. ²² Vērtē pašvaldības izglītības iestāžu programmu pieejamību un atbilstību un nosaka izglītības iestādes, kas nodrošina izglītības ieguves iespējas. ²³
Skolas	Īsteno bērna uzņemšanu izglītības programmā, izstrādā individuālo izglītības programmas apguves plānu, nosaka nepieciešamos atbalsta pasākumus. Novērtē iepriekš iegūtās zināšanas, prasmes un iemaņas atbilstoši izglītības programmas saturam. Iepazīstina bērna likumisko pārstāvi ar izstrādāto individuālo izglītības programmas plānu un atbalsta pasākumiem. ²⁴

Aplūkojot izglītības integrācijas procesā iesaistīto pušu atbildības redzams, ka vadošā loma ir galvenokārt gulstas uz skolām.

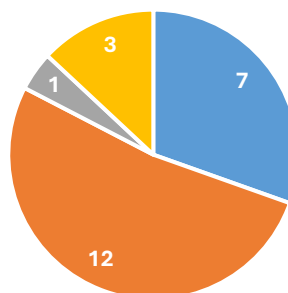
Skolu vadība lemj par pieeju²⁵ ukraiņu bērnu iekļaušanās veicināšanai skolā, piemēram, novērtējot zināšanas, izstrādājot individuālo mācību plānu, nosakot nepieciešamo pieejamo atbalstu.

To apstiprina pašvaldību aptaujā iegūtie dati, kuri parāda, ka vadošā loma ir skolām, dažos gadījumos pašvaldība veic koordinējošo darbu.

Piemēram, intervijā viena no skolas pārstāvēm Jelgavā atzina, ka pilnīgi visus lēmumus par ukraiņu bērnu lemj skola, pašvaldība neveic

koordinējošo darbu, nevērtē integrācijas gaitu vai nepieciešamo atbalstu²⁶. Lai gan konsultatīvā loma ir būtiska skolu kapacitātes celšanā, uzņemot ukraiņus, iegūtie dati norāda uz sistēmiskas pieejas trūkumu integrācijai, kas apgrūtina skolu ikdienas darbu. Saistībā ar integrācijas pasākumu īstenošanu skolās, skolotāju fokusa grupas dalībiece norāda: “Pateicoties Valsts valodas aģentūrai,

Vai atbalsta pasākumi Ukrainas civiliedzīvotāju bērniem ir koordinēti pašvaldības līmenī?

- Jā, pašvaldība koordinē visu izglītības iestāžu, kurās mācās ukraiņu bērni, sadarbību (apspiež problēmas, meklē risinājumus, koordinē palīdzību)
- Katra skola izvēlas savu pieeju un par to informē pašvaldību

Grafiks nr. 3. Atbalsta pasākumu koordinācija pašvaldībās. Avots: PROVIDUS aptauja Latvijas pašvaldībās. Apkopotas 23 pašvaldību atbildes.

²² Ministru kabinets (2025). Par pasākumu plānu atbalsta sniegšanai Ukrainas civiliedzīvotājiem Latvijas Republikā 2025. Gadam. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/362088-par-pasakumu-planu-atbalsta-sniegsanai-ukrainas-civiliedzivotajiem-latvijas-republika-2025gadam>

²³ Ministru kabinets (2016). Kārtība, kādā nepilngadīgam patvēruma meklētājam nodrošina izglītības ieguves iespējas. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/283808-kartiba-kada-nepilngadigam-patveruma-mekletajam-nodrosina-izglitibas-ieguves-iespejas>

²⁴ Turpat.

²⁵ Intervija nr. 4. ar Izglītības valsts kvalitātes dienesta pārstāvi. 10.10.2025.

²⁶ Intervija nr. 6. ar Jelgavas Centra pamatskolas pārstāvi, 20.10.2025.

materiāli ir ļoti dažādi, un arī citās vietnēs var šos materiālus iegūt, bet šī nav kolēģu sistēma. [...] Es neuzskatu, ka mums ir sistēma, kā mēs tieši palīdzam šāda veida bērniem. [...] Katram ir jādomā sava sistēma.”²⁷

1.3. Instrumenti bērnu integrācijai izglītības sistēmā

Vadoties pēc Pasākumu plāna atbalsta sniegšanai Ukrainas civiliedzīvotājiem, no valsts budžeta tiek piešķirts finansējums šādās kategorijās:

- brīvpusdienu nodrošināšana 1.-4. klasei;
- asistenta pakalpojumu nodrošināšana izglītības iestādē,
- atbalsts neformālās izglītības pasākumu nodrošināšanai, tai skaitā latviešu valodas apguvei.²⁸

Vadoties pēc IZM sniegtās informācijas, no valsts budžeta papildus finansējums tiek piešķirts:

- pedagogu darba samaksai individuālā izglītības programmas apguves plāna īstenošanai, **257 EUR**/mēnesī apmērā;
- mācību līdzekļu iegādei Ukrainas civiliedzīvotājiem un nepilngadīgiem patvēruma meklētājiem, kuri reģistrēti VIIS, **50 EUR**/gadā;
- papildus mērķdotācijai pedagogu atalgojumam (tieši Ukrainas civiliedzīvotājiem, kuri reģistrēti no 01.01.2025.-31.08.2025.), **128,50 EUR**/gadā.²⁹

Finansējums izglītības iestādēm Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta īstenošanai piesaistīts brīdim, kad bērns tiek reģistrēts VIIS. Faktiski katra bērna atbalstam finansējums tiek piešķirts uz vienu mācību gadu, atkarībā no laika, kad bērns reģistrēts izglītības iestādē.

Vadoties pēc Izglītības likuma, viens no pašvaldību uzdevumiem ietver pieejamas un kvalitatīvas izglītības nodrošināšanu tās teritorijā, atbilstoši valsts noteiktajiem mērķiem un personas vajadzībām. Papildus, to uzdevumi ietver padotībā esošo izglītības iestāžu pedagogu darba samaksai piešķirtā finansējuma sadalī. ³⁰ Ukrainas civiliedzīvotāju atbalstam, finansējums piešķirts pedagogu darba samaksai, kas saistīts ar individuālā mācību plāna izpildi, papildu mācību pasākumu īstenošanas laikā, kā arī mācību līdzekļu nodrošināšanai. ³¹ Balstoties uz IZM sniegto informāciju, finansējuma apjoms veidojas, balstoties uz VIIS reģistrēto bērnu skaitu gada sākumā izglītības iestādēs. Papildus piemērotas robežas tam, cik liels finansējums var tikt atvēlēts konkrētam mērķim, piemēram, atbalsta personālam. Sekojoši, pašvaldība vērtē to, kam finansējums ir nepieciešams,

²⁷ Fokusgrupa nr. 3. – skolotāji un skolu administrāciju pārstāvji, 05.06.2025.

²⁸ Ministru kabinets (2025). Par Pasākumu plānu atbalsta sniegšanai Ukrainas civiliedzīvotājiem Latvijas Republikā 2025. gadam. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/362088-par-pasakumu-planu-atbalsta-sniegsanai-ukrainas-civiliedzivotajiem-latvijas-republika-2025gadam>

²⁹ Izglītības un zinātnes ministrija (2025). Izglītības un zinātnes ministrija turpina atbalstu Ukrainas civiliedzīvotāju izglītībai. Pieejams: <https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/izglitibas-un-zinatnes-ministrija-turpina-atbalstu-ukrainas-civiliedzivotaju-izglitiba>

³⁰ Saeima (1999). Izglītības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitibas-likums>

³¹ Ministru kabinets (2016). Kārtība, kādā nepilngadīgam patvēruma meklētājam nodrošina izglītības ieguves iespējas. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/283808-kartiba-kada-nepilngadigam-patveruma-mekletajam-nodrosina-izglitibas-ieguves-iespejas>

apzinot vajadzības un iekšēji veicot finansējuma sadali, dodot iespēju autonomi vērtēt nepieciešamos resursus pašvaldību iekšienē.³² Aplūkojot pašvaldību un privātajām izglītības iestādēm piešķirto finansējumu (sk. tabulu nr. 4) redzams, ka, salīdzinot ar 2023. gadu, finansējuma apjoms palielinās, kas saskan ar grafikā nr.1. redzamo ukraiņu bērnu skaita pieaugumu Latvijas izglītības sistēmā.

Izglītības iestādēm piešķirtais finansējums pa gadiem

	2022. gads 4 mēneši	2023. gads	2024.gads	2025.gads	Plāns 2026.gads
Pašvaldību izglītības iestādēs	2,074,608	6,059,298	7,111,696	7,219,132	7,428,078
Privātajās izglītības iestādēs	79,040	297,576	495,769	524,835	449,265
Kopā	2,153,648	6,356,874	7,607,465	7,743,967	7,877,343

Tabula nr. 4. Pašvaldībām piešķirtā finansējuma apjoms izglītības atbalsta nodrošināšanai. Avots: IZM sniegtā informācija.

1.4. Pašvaldību resursu vērtējums

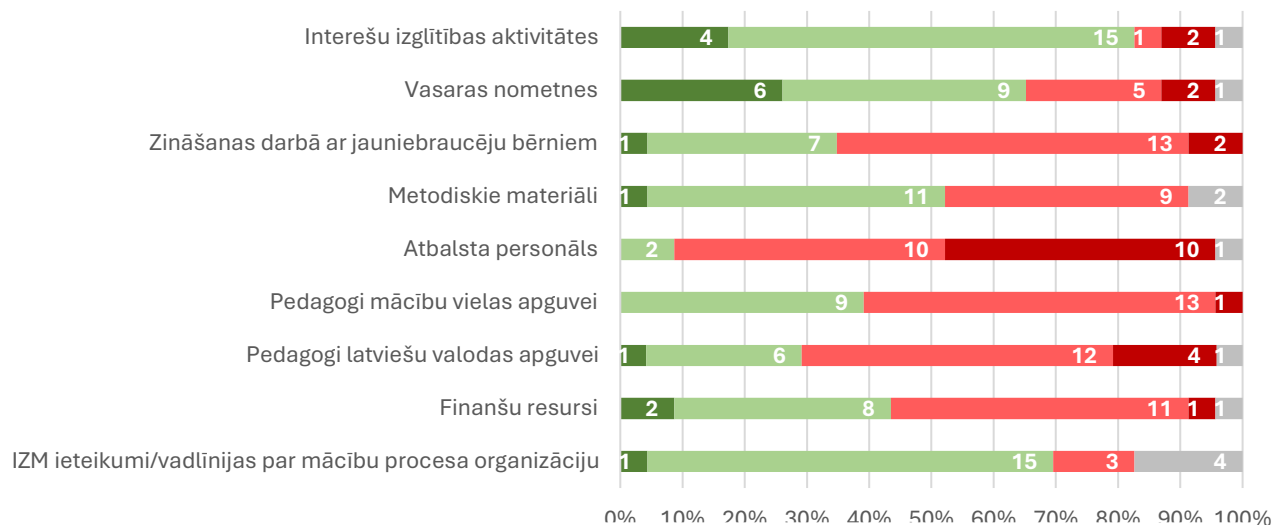
Pašvaldību atbildībā ir izvērtēt nepieciešamos resursus integrācijas atbalstam. Provedus veiktajā aptaujā pašvaldības norāda, ka tām visvairāk trūkst atbalsta personāla, pedagogu latviešu valodas mācīšanai un zināšanu darbam ar jauniebraucējiem un tikai kā ceturtā biežāk minētā problēma parādās finansējuma pieejamība (sk. grafiku nr. 5).

Apkopojot datus par pedagogu un atbalsta personāla skaitu 11 Latvijas izglītības iestādēs ar lielāko Ukrainas civiliedzīvotāju skaitu (sk. grafiku nr. 6) redzams vispārējs pedagogu palīgu skaita pieaugums. Pēc 2022. gada, pedagogu skaits nav būtiski mainījies, speciālo pedagogu skaits ir samazinājies. No 11 skolām, kas aplūkotas grafikā, 9 skolas ir Rīgas valstspilsētas pašvaldībā. Šajās skolās pedagogu palīgu skaita pieauguma iemesli nav saistīti ar tikai Ukrainas civiliedzīvotāju atbalstu, bet iezīmē vispārīgu tendenci šādu atbalstu skolās padarīt pieejamāku.³³

³² Intervija nr. 3 ar Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvjiem, 09.10.2025.

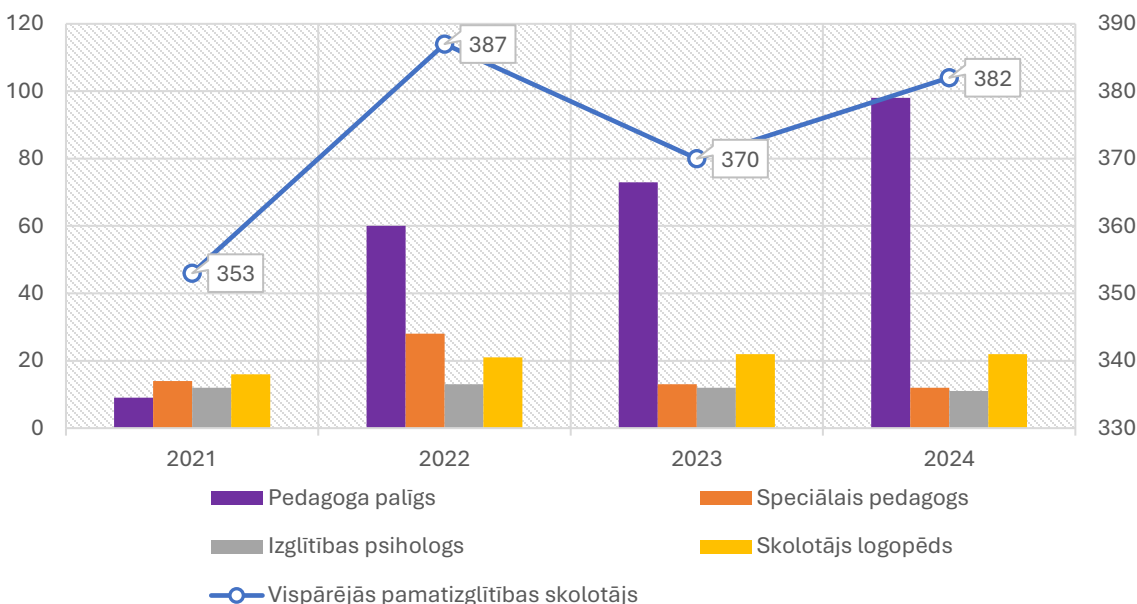
³³ Intervija nr. 7 – Rīgas valstspilsētas pašvaldības Izglītības, kultūras un sporta departamenta Izglītības pārvaldes pārstāvjiem, 24.10.2025.

Pašvaldību resursu vērtējums

Grafiks nr.5. Pašvaldību resursu vērtējums. Avots: PROVIDUS Latvijas pašvaldību aptauja, apkopotas 23 pašvaldību atbildes.

Lai gan dati liecina, ka pedagogu palīgu skaits (vismaz 11 skolās ar lielāko ukraiņu bērnu skaitu) pieaug, pašvaldības norāda to kā biežāko izaicinājumu, kas liek secināt, ka pieejamais atbalsts aizvien neatbilst skolu vajadzībām. Pedagogu trūkums ir galvenais šķērslis pašvaldību spējai apgūt

Grafiks nr. 6. Pedagogu un atbalsta personāla skaits 11 skolās ar lielāko Ukrainas civiliedzīvotāju skaitu. Avots: VIIS dati <https://data.gov.lv/dati/lv/dataset/pedagogu-skaitis-pa-amatiem-vispareja-un-profesionala-izglitiba>

papildus finansējumu neformālās izglītības aktivitātēm latviešu valodas apguvei. VIAA sniegtā informācija liecina, ka uz 2024. gadu pašvaldības neformālās izglītības aktivitātēm ieguvušas finansējumu 25% apmērā no pieejamā budžeta,³⁴ proti, lai arī finansējums ir pieejams, trūkst iekšējās kapacitātes un pedagogu, kurus piesaistīt šādu apmācību nodrošināšanā.

Nemot vērā iepriekš minēto, pašreizējā pieejā lielākā atbildība ukraiņu bērnu integrācijai izglītības sistēmā koncentrējas skolās, pašvaldības atzīst, ka tām trūkst atbalsta personāla skolām un pedagogu, kuri mācītu latviešu valodu vai dažādus mācību priekšmetus. Tādēļ veidojas apburtais loks – ukraiņu bērnu integrācija ir skolu atbildībā, vienlaikus skolām trūkst cilvēkresursu, lai to vispār varētu nodrošināt nepieciešamajā apmērā. Šo apburto loku pastiprina arī vispārējā situācija ar pedagogu trūkumu Latvijas skolās, īpaši Rīgā un Pierīgā. Piemēram, 2025./2026.mācību gada sākumā tika ziņots, ka Rīgas skolās strādā aptuveni 7000 skolotāju un skolās trūkst ap 2% skolotāju no kopējā pedagogu skaita.³⁵ Īstermiņa un projektos bāzētā finansiālā atbalsta kontekstā skolām vidējā un ilgtermiņā nav iespējams plānot resursu un nepieciešamo pedagogu piesaisti integrācijas atbalsta īstenošanai.

SECINĀJUMI

Pēdējo trīs gadu griezumā ukraiņu skolēnu skaita dinamika Latvijas izglītības sistēmā ir ar pieaugošu tendenci.

- **Skolas pilda centrālo lomu bērnu integrācijā.** Izglītības integrācijā iesaistītās puses veic uzraudzības un atbalsta pasākumu nodrošināšanas funkcijas, kamēr skolas ir tās, kas vērtē atbalsta mehānismu piemērošanu, ieviešanu un izglītības nodrošināšanu.

- **Latvijas pieeja ukraiņu bērnu integrācijai izglītības sistēmā ir izteikti fragmentēta,** atbildību nosakot

pašvaldību līmenī un pasākumu īstenošanu, lēmumus par nepieciešamo atbalstu, integrācijas pieeju atstājot skolas vadības atbildībā.

- **Par bērnu integrāciju skolās atbild skolas vadība, taču skolām trūkst pedagogu, un atbalsta personāla, kas rada izaicinājumus integrācijas atbalsta pasākumus pilnvērtīgi nodrošināt.** Šādai situācijai ir redzamas sekas – integrācijas pasākumiem ir īstermiņa raksturs. Integrācijas sistēma, jeb *riteņa izgudrošana no jauna* katrā skolā rada papildus slodzi skolu personālam.

Pieredze par kapacitātes celšanu darbā ar jauniebraucējiem vērojama vairākās ES valstīs. Piemēram, Itālijā, sākot ar 2025./2026. mācību gadu, Izglītības ministrijai būs tiesības norīkot skolotājus, kas specializējušies itāļu valodas kā otrās valodas mācīšanā, klasēs, kurās vismaz piektā daļa skolēnu ir migranti. Šie pasākumi attieksies uz skolēniem, kuri pirmoreiz uzņemti valsts izglītības sistēmā vai vēl nav sasnieguši A2 līmeni itāļu valodā. Turklāt tiks papildināta arī skolotāju profesionālā sagatavošana, palielinot vietu skaitu kursā “Itāļu valoda kā otrā valoda”.

³⁴ Intervija nr. 2 ar Valsts izglītības attīstības aģentūras pārstāvi, 09.10.2025.

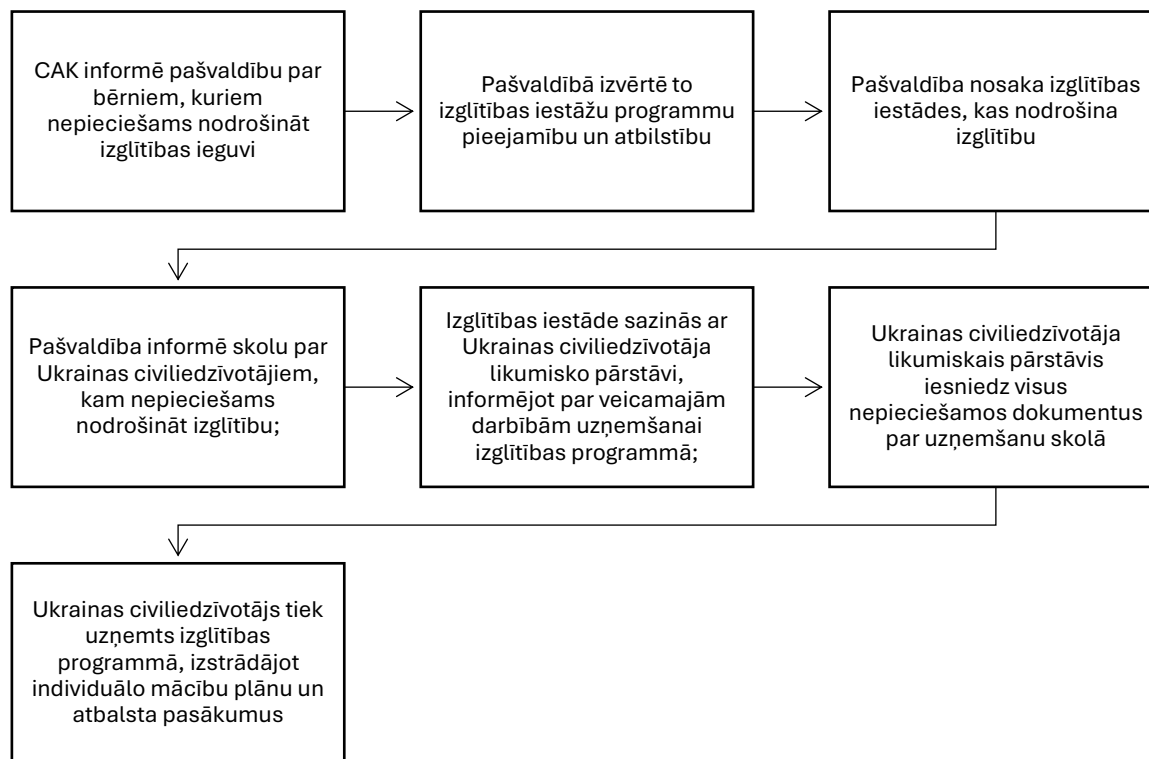
³⁵ LSM (2025). Rīgā un Pierīgā bažas rada pedagogu trūkums. Pieejams:

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/28.08.2025-riga-un-pieriga-bazas-rada-pedagogu-trukums.a612121/>

- Lai gan mehānismi integrācijas nodrošināšanai ir noteikti un finansēti no valsts budžeta, iegūtie dati liecina, ka **pieejamie instrumenti ne vienmēr tiek izmantoti pilnībā.**
- **Starptautiskā pieredze rāda, ka darbā ar jauniebraucēju bērniem atbalsts skolām ir būtisks,** īpaši jautājumos ar valsts valodas apguvi dažādos formātos, tostarp kapacitātes celšanu skolu personālam.

2. IEKĻAUŠANĀS LATVIJAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMĀ UN IZGLĪTĪBAS PIEEJAMĪBA

Ukrainas civiliedzīvotāju likums Ukrainas civiliedzīvotājiem nosaka tiesības uz izglītības ieguvu.³⁶ Saistībā ar Ukrainas civiliedzīvotāju uzņemšanu izglītības iestādēs, Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likums paredz sekojošu kārtību³⁷:

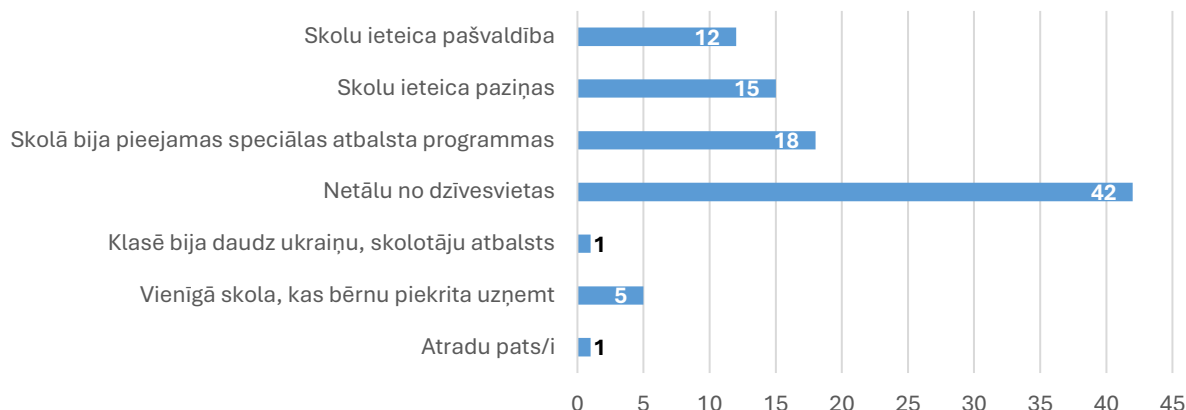
Grafiks nr. 7. Ukrainas civiliedzīvotāju uzņemšanas kārtība izglītības sistēmā. Avots: PROVIDUS apkopojums.

Grafikā nr. 7 iezīmētā shēma noteikta, balstoties uz liela ukraiņu bērnu skaita uzņemšanu Latvijas izglītības sistēmā. Iegūtie dati liecina, ka principi, pēc kuriem bērnu vecāki vadās, izvēloties izglītības iestādi Latvijā, (sk. grafiku nr. 8), saistāmi ar attālumu no dzīvesvietas, retāk izvēli saistot ar atbalsta programmām, pazīņu vai pašvaldību ieteiktā. Pēc atbildēm redzams, ka pašvaldības iesaiste šajā jomā ir salīdzinoši maza. Grafikā nr. 7 noteiktā kārtība, kas ietver Civilās aizsardzības komisiju starpniecību, bija aktuāla Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā sākumā, kad salīdzinoši īsā laika periodā Latvijā tika uzņemts liels Ukrainas civiliedzīvotāju skaits.

³⁶ Saeima (2022). Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/330546-ukrainas-civiliedzivotaju-atbalsta-likums>

³⁷ Ministru kabinets (2016). Kārtība, kādā nepilngadīgam patvēruma meklētājam nodrošina izglītības ieguves iespējas. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/283808-kartiba-kada-nepilngadigam-patveruma-mekletajam-nodrosina-izglitibas-ieguves-iespejas>

Kā izvēlēties skolu?

Grafiks nr. 8. Ukrainu bērnu vecāku skolu izvēles principi. Aptaujā sniegti atbilžu varianti, varēja atzīmēt vairākas atbildes. Avots: PROVIDUS Ukrainas civiliedzīvotāju aptauja. N=81

2.1. “Neredzami bērni”

Šobrīd Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likums Ukrainas civiliedzīvotājiem paredz tiesības uz izglītību, bet nenosaka pienākumu apmeklēt obligātās izglītības iestādes apmeklēt klātienē, Latvijas izglītības iestādē.³⁸ Politiskajā dienaskārtībā ilgstoši diskutēts par grozījumiem UCAL, kas Ukrainas civiliedzīvotājiem obligātās izglītības vecumā noteiktu pienākumu apmeklēt izglītības iestādes Latvijā.³⁹ Uz pētījuma sagatavošanas brīdi grozījumi UCAL nav pieņemti saistībā ar grozījumiem Izglītības likumā, kas provizoriski ietvertu izglītības ieguves iespēju tālmācībā samazināšanu. Uz pētījuma sagatavošanas brīdi Izglītības likums paredz dažādas izglītības ieguves iespējas, tostarp neklātienē, tālmācību, pašizglītību un izglītību ģimenē.⁴⁰

Regulējums, kas neietver pienākumu apmeklēt izglītības iestādes Latvijā rada situāciju, kur daļa ukraiņu bērnu atrodas ārpus izglītības sistēmas, proti, kļūst par sistēmai “neredzamiem bērniem”. Katrai no atbildīgajām institūcijām ir atšķirīgi dati un to apkopošanas pieejas par to, cik šādu bērnu atrodas ārpus Latvijas izglītības sistēmas.

³⁸ Saeima (2022). Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/330546-ukrainas-civiliedzivotaju-atbalsta-likums>

³⁹ Saeima (2024). Deputāti uzklausa atbildīgo institūciju ieceri Ukrainas bērniem nākamajā gadā mācīties Latvijas skolās klātienē. Pieejams: <https://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/33904-deputati-uzklausa-atbildigo-instituciju-iereri-ukrainas-berniem-nakamaja-gada-macities-latvijas-skolas-klatiene>

⁴⁰ Saeima (2025). Grozījumi izglītības likumā. Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/0/C40366FF7F369415C2258C3D0041B8EA?OpenDocument>

Iekšlietu ministrijas sniegtie dati par bērnu skaitu vecuma grupā no 0-17 redzams, ka **Fizisko personu reģistrā (FPRIS) reģistrēti 6977 bērni**,⁴¹ kas ir 22% no kopējā Latvijā reģistrēto Ukrainas civiliedzīvotāju skaita. Kā apskatīts iepriekš, vadoties pēc VIIS, uz 2025. gada 7. oktobri bērnu skaits pirmsskolā un 1.-12. klasē ir **3687**. Centrālās statistikas pārvaldes dati liecina, ka bērnu skaits vecuma grupā 5-19 gadi ir 4266. **Tādējādi valsts un pašvaldību institūcijām nav pieejama precīza informācija, par tiem bērniem, kuri atrodas ārpus Latvijas skolām. (tabula nr. 9).**

Datu avots	IeM	CSP	VIIS
Vecuma grupa	0-17	5-19	Pirmsskola + 1.-12. klase
Bērnu skaits kopā	6977	4266	3687

Tabula nr. 9. Bērnu skaits IeM, CSP un VIIS datos. Avots: Provedus apkopotie dati no IeM FPRIS, CSP un VIIS.

Saistībā ar šo IZM norāda uz pašvaldību atbildību: “Kā izgūt tos, noķert tos, kuri nav [Latvijas izglītības sistēmā] (...), mēs kontaktējamies ar pašvaldībām, kurās ir konkrēti atbildīgie cilvēki, saņemot šo iedzīvotāju skaitu uz savu administratīvo teritoriju, [pašvaldībām] ir arī pienākums viņus uzrunāt, sameklēt,”⁴² papildus norādot uz nevienmērīgiem datiem no pašvaldībām un Ukrainas civiliedzīvotāju mainīgo kustību.

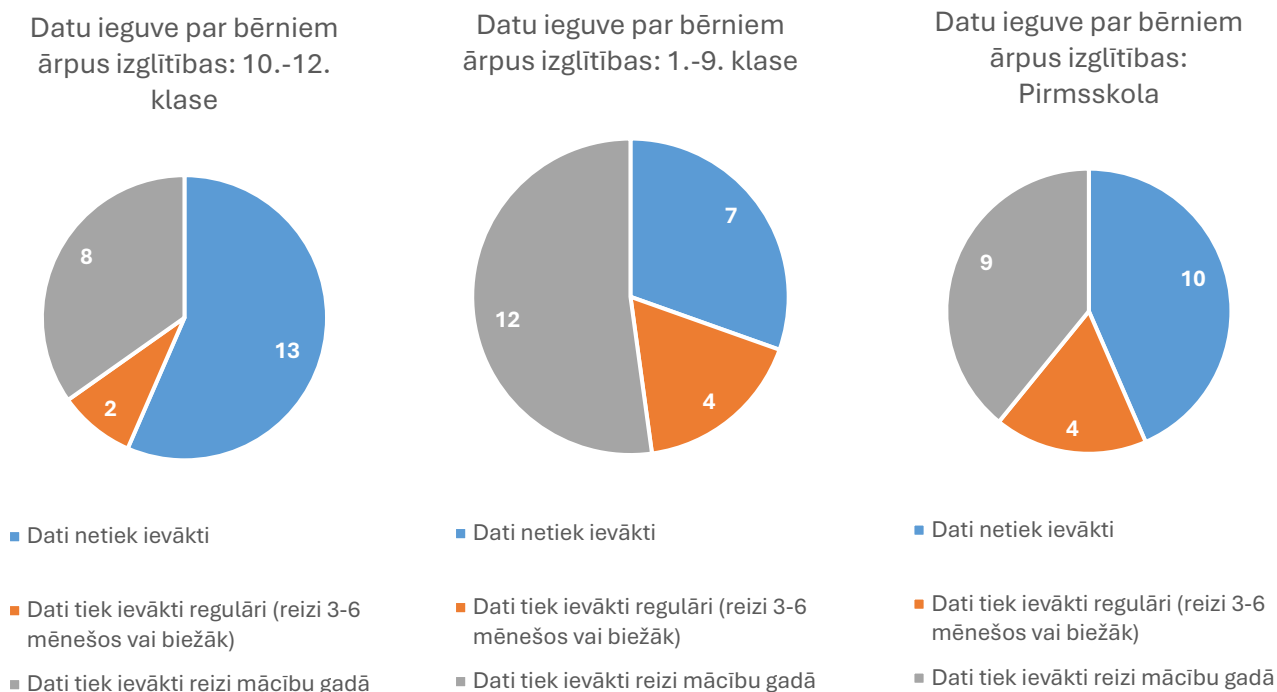
⁴¹ Iekšlietu ministrijas sniegtā informācija no FPRIS. Avots:

[https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/d41a254028472cc5c2258d1e00364dc5/\\$FILE/Prezent%C4%81cija_Saeima_15102025_pptx.pptx](https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/d41a254028472cc5c2258d1e00364dc5/$FILE/Prezent%C4%81cija_Saeima_15102025_pptx.pptx)

⁴² Saeimas Pilsonības, migrācijas un sabiedrības saliedētības komisijas 2025. Gada 15. oktobra sēdes ieraksts, 00:35:00. Pieejams:

[https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/d41a254028472cc5c2258d1e00364dc5/\\$FILE/2025_10_15_1200_PMSSK.mp3](https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/d41a254028472cc5c2258d1e00364dc5/$FILE/2025_10_15_1200_PMSSK.mp3)

Pašvaldību aptaujā iegūtie dati liecina, ka dati par bērniem, kas ir ārpus izglītības sistēmas, iegūti fragmentēti, turklāt vienā pašvaldībā var atšķirties pieeja datu vākšanā par katru no vecuma grupām. Proti, retāk apkopojot ziņas par bērniem vidusskolas posmā, bet biežāk tiem, kas mācās jaunākajās klasēs. Salīdzinoši biežāk pašvaldības interesējas par bērniem 1.-9. klases vecumposmā, 12 no 23 pašvaldībām norāda, ka reizi mācību gadā apzina situāciju.

Grafiks nr.10. pašvaldībās īstenotā datu ieguve par bērniem, kas uzturas Latvijā, bet atrodas ārpus Latvijas izglītības sistēmas. Avots: PROVIDUS aptauja Latvijas pašvaldībās. Apkopotas 23 pašvaldību atbildes.

Šie dati parāda, ka atbildīgajām institūcijām nav informācijas par to, kas notiek ar “neredzamajiem bērniem” – vai viņi uzturas Latvijā, vai iegūst izglītību un gadījumos, kad neiegūst, kādi tam ir iemesli, un citu par bērnu labklājību svarīgu informāciju.

PROVIDUS veiktās Ukrainas civiliedzīvotāju aptaujas ietvaros tika konstatēti gadījumi, kuros bērni ir ārpus Latvijas izglītības sistēmas un mācās tikai tiešsaistē Ukrainas izglītības sistēmā. Šo bērnu vecāki aptaujā norādīja, ka bērniem trūkst komunikācijas un saskarsmes ar vienaudžiem. Intervijās iegūtie dati liecina, ka bērni, kuri ilgstoši mācījušies tiešsaistē, saskaras ar problēmām rakstītprasmē un lasītprasmē.⁴³

⁴³ Intervija nr.5 ar Ukrainas – Latvijas zinātnes un izglītības, sporta un kultūras centrs “Volia.lv” pārstāvi, 10.10.2025.

2.2. Izglītības satura nodrošināšanas pieejas

Ukrainas civiliedzīvotāju iekļaušanās Latvijas izglītības sistēmā notiek pēc Patvēruma likumā un citos normatīvajos aktos noteiktās kārtības. Saistībā ar pamatizglītības programmām, noteikts pamatizglītības programmas paraugs nr. 2 – nepilngadīgam patvēruma meklētājam, bēglim, vai personai ar alternatīvo statusu. Atbilstoši tam skola skolēnam izstrādā individuālo mācību programmas plānu, lai palīdzētu iekļauties kopējā mācību procesā (11.grafiks).⁴⁴

Grafiks nr. 11. Izglītības iestādes programma nepilngadīgiem Ukrainas civiliedzīvotājiem. Avots: IZM prezentācija. Pieejams: [https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/7b12808d7545a683c2258ba9004a0d5c/\\$FILE/UA-civiliedzivotaji-Saeima-2.10.24.pptx](https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/7b12808d7545a683c2258ba9004a0d5c/$FILE/UA-civiliedzivotaji-Saeima-2.10.24.pptx)

Grafikā nr. 11 redzams, ka pēc tam, kad skola izstrādā individuālā mācību plāna īstenošanas kārtību, diagnosticē individuālās vajadzības un spējas, mācību plānu nosaka pēc 3 mācību modeļiem; pirmajā modeli skolēns, kuram ir latviešu valodas zināšanas, apgūst arī visus mācību priekšmetus un sasniedz visus rezultātus tajos; otrajā modeli – skolēns, kuram ir vājākas latviešu valodas zināšanas, turpina apgūt latviešu valodu, kas orientēta uz to mācību priekšmetu apguvi, kuros jākārto valsts pārbaudes darbi; trešajā modeli skolēniem, kuriem ir vājas latviešu valodas zināšanas, prioritāte ir gadu veltīt latviešu valodas apguvei, citus mācību priekšmetus apgūstot tikai daļēji, tik cik spēj bez valodas zināšanām, piemēram sportu (sk. grafiku nr. 12).

IZM un IKVD pārstāvji norāda, ka mācību plānu pēc 3 mācību modeļiem skolas nosaka reti.⁴⁵ Arī dati parāda, ka skolas biežāk izmanto **kombinētus atbalsta mehānismus**. Iemesli šādai pieejai saistīti ar skolu iekšējo kapacitāti uz noteiktu laiku piesaistīt papildus personālu programmas īstenošanai ar

⁴⁴ Ministru kabinets (2018). Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303768-noteikumi-par-valsts-pamatizglitibas-standartu-un-pamatizglitibas-programmu-paraugiem>

⁴⁵ Intervijas nr. 3 ar Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvjiem, 09.10.2025. Intervija nr. 4 ar Izglītības kvalitātes valsts dienesta pārstāvi, 10.10.2025.

intensīvu latviešu valodas apguvi, kur pieejamais finansējums noteikts uz gadu.⁴⁶ Līdz ar to, skolas kombinē tām pieejamos finanšu un cilvēkresursus, lai spētu nodrošināt pamata atbalstu. Papildus tam, skolas izvēlīgi izmanto 3. modeli vecāku nostājas dēļ, jo šis modelis pēc būtības nozīmē bērna palikšanu uz otru gadu⁴⁷, jo svarīgo mācību priekšmetu apguve nenotiek un gada laikā valodas apguve pietiekamā līmenī ne vienmēr ir iespējama, lai pēc gada pārrāvuma strauji iekļautos mācību saturā, un bērns pilnvērtīgi integrētos skolā.⁴⁸

Pamatizglītības programmas 2. variants: 3 MODEĻI

1. Ir latviešu valodas zināšanas

- **Prioritizēta** latviešu valodas apguve grupā vai individuāli,
- noteikts mācību priekšmetu stundu skaits individuālai izglītības programmas apguvei,
- apgūst visus mācību priekšmetus, sasniedz visus nepieciešamos rezultātus.

2. Daļējas latviešu valodas zināšanas

- Pielāgots stundu plāns intensīvai latviešu valodas apguvei grupā vai individuāli,
- valodas apguves plānu galvenokārt pielāgo to mācību priekšmetu apguvei, kuros izglītības posma noslēgumā noteikti valsts pārbaudes darbi.

3. Nav latviešu valodas zināšanu

- Prioritāri nodrošina intensīvu latviešu valodas apguvi individuāli vai grupā.
- Pasākums ne ilgāk kā vienu mācību gadu.
- Citu mācību priekšmetu apguve var tikt īstenota daļēji – cik spēj bez valodas.

Grafiks nr. 12. Pamatizglītības modeļi. Avots: IZM prezentācija. Pieejams: [https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/7b12808d7545a683c2258ba9004a0d5c/\\$FILE/UA-civiliedzivotaji-Saeima-2.10.24.pptx](https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/7b12808d7545a683c2258ba9004a0d5c/$FILE/UA-civiliedzivotaji-Saeima-2.10.24.pptx)

Skolu izveidotās pieejas izpaužas dažādos veidos, kombinējot tām pieejamos resursus. Piemēram, vairākas skolas kā atbalsta personālu iesaista Ukrainas civiliedzīvotājus ar pedagoga izglītību,⁴⁹ vai sadarbojas ar NVO, kas sniedz atbalstu latviešu valodas apguvei⁵⁰ un piesaista finansējumu no pašvaldību un/vai SIF administrātiem projektu konkursiem.⁵¹ Mācību procesā arī tiek kombinēti dažādi atbalsta mehānismi, piemēram, ļaujot skolēnam tulkot dotos uzdevumus, klasēs veidojot *draugu* sistēmas, kurās atbalstu sniedz klases biedri, tulkojot un pielāgojot pārbaudes darbus un uzdevumus.

⁴⁶ Intervija nr. 6 ar Jelgavas Centra pamatskolas pārstāvi, 20.10.2025.

⁴⁷ Fokusgrupa nr. 3 – skolotāji un skolu administrāciju pārstāvji, 05.06.2025.

⁴⁸ Intervija nr. 6 ar Jelgavas Centra pamatskolas pārstāvi, 20.10.2025.

⁴⁹ Intervija nr. 6 ar Jelgavas Centra pamatskolas pārstāvi, 20.10.2025. fokusgrupa nr. 3 – skolotāji un skolu administrāciju pārstāvji, 05.06.2025.

⁵⁰ Fokusgrupa nr. 2 – skolotāji un skolu administrāciju pārstāvji, 04.06.2025.

⁵¹ Fokusgrupa nr. 1. – skolotāji un skolu administrāciju pārstāvji, 27.05.2025. Intervija nr. 6 ar Jelgavas Centra pamatskolas pārstāvi, 20.10.2025.

Saistībā ar **skolu izstrādātiem adaptācijas** mehānismiem, viena dalībiece no skolu pārstāvju fokusa grupas diskusijas norādīja: “Mēs piesaistījām atbalsta biedrus no klases skolēnu vides, kuri palīdzēja adaptēties, orientēties, patulkot arī pedagogam kaut ko.”⁵²

Saistībā ar **papildus finansējuma piesaisti**, viena no skolu pārstāvju fokusa grupas dalībniecēm norāda: “Pirmajā semestrī mēs pieteicām nevalstisko projektu pašvaldībai. Bija izsludināts konkurss, kur bija noteikta naudas summa, tur bija projekta pieteikumi. Nu, kā jau projektos ir jāveic projekta pieteikums, un, un katra mēneša beigās bija darba laika uzskaites tabele un, un, un paveiktais darbs, un visi atskaišu dokumenti. Un tad, tad pirmajā semestrī, šogad līdz decembrim, mēs tādā veidā vēl papildus finansējām latviešu valodas mācības grupas, bet otrajā semestrī mēs to apmaksājam pedagogam no skolas budžeta.”⁵³

Iepriekš pētījumā minētie 3 izglītības modeļi iekļauti valsts izglītības standarta variantā nr. 2, kas paredz programmu patvēruma meklētājam, bēglim vai personai ar alternatīvo statusu.⁵⁴ Atbilstoši šim standartam, Ukrainas civiliedzīvotāji tiek iesaistīti Latvijas izglītības sistēmā. Lielākajā daļā skolu mācību saturs netiek būtiski pārveidots — atšķirība galvenokārt ir **valodas apguves un vērtēšanas pielāgojumos**, uz ko norāda arī Ukrainas civiliedzīvotāji. IZM un IKVD intervijās apstiprināts, ka **normatīvais regulējums paredz iespēju mācību rezultātus pielāgot atbilstoši individuālajam mācību plānam**. Taču nav pārlicinošu datu, kas liecinātu par visaptverošu šīs sistēmas ilgtermiņa pielietojumu skolās.

Šo pieeju nosaka resursu trūkums un skolotāju darba slodze. Saistībā ar mācību rezultātu pielāgošanu viena fokusa grupas dalībiece norāda: “Ir dota elastība, bet tā ir ļoti nosacīta – ne visur to izmanto. Elastību izmanto tikai tad, ja skolā ir cilvēki, kas zina, kā to darīt. Ja nav pieredzes ar bērniem bez valodas zināšanām, tad arī brīvība neko nedod.”⁵⁵

Valsts izglītības satura centra 2023. gadā izstrādātie metodiskie norādījumi atbalsta komandas organizācijai izglītības iestādē paredz uzdevumus saistībā ar individuālo mācību plānu izstrādi, īstenošanu un vērtēšanu, nepieciešamās palīdzības organizēšanu, sadarbību ar valsts un pašvaldību institūcijām, kā arī informācijas apkopošanu.⁵⁶ Šie ieteikumi, kas saistīti arī ar individuālo mācību plānu ieviešanu, ietver salīdzinoši plašu pienākumu spektru skolām, kuras saskaras ar cilvēkresursu trūkumu, īpaši individuāli pielāgotu adaptācijas risinājumu ieviešanā.

Saistībā ar individuālo izglītības plānu ieviešanu, skolu prakse ir dažāda, izrietot no skolā piemērotajiem atbalsta mehānismiem. Intervijās ar skolu pārstāvjiem tika noskaidrots, ka individuālie mācību plāni tiek ieviesti likumā noteiktajā kārtībā, uz vienu mācību gadu, kad tiek piešķirts finansējums. Pēc viena gada situācijas skolās atšķiras – daļā skolu atbalsts tiek turpināts, īstenojot atbalstu, balstoties uz individuāli sasniedzamajiem rezultātiem, veicot uzskaiti, kamēr citās tiek noteikti atbalsta mehānismi, kas ietver konsultācijas. Pašvaldību prakse šajā kontekstā ir

⁵² Fokusgrupa nr. 1 – skolotāji un skolu administrāciju pārstāvji, 27.05.2025.

⁵³ Turpat.

⁵⁴ Ministru kabinets (2020). Noteikumi par valsts pamatzglītības standartu un pamatzglītības programmu paraugiem. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303768-noteikumi-par-valsts-pamatzglitibas-standartu-un-pamatzglitibas-programmu-paraugiem>

⁵⁵ Fokusgrupa nr. 3 – skolotāji un skolu administrāciju pārstāvji, 05.06.2025.

⁵⁶ Valsts izglītības satura centrs (2023). Atbalsta komandas darba organizācija izglītības iestādē. Metodiskie ieteikumi. Pieejams: <https://www.visc.gov.lv/lv/jaunums/papildinati-metodiskie-ieteikumi-atbalsta-komandas-darba-organizacija-izglitibas-iestade>

atšķirīga – daļā gadījumu uzskaitē saistās ar nepieciešamā finansējuma piesaisti, kamēr daļa pašvaldība izrāda interesi īstenot papildus atbalsta mehānismus.⁵⁷ Pašvaldību aptaujā vairums (19 no 23) norāda, ka individuālais mācību plāns tiek īstenots. Taču individuālo mācību plānu pielietojums nav apkopots VIIS un nav redzams IKVD.⁵⁸ Lai gan īpaši uzņemšanas sākumposmā skolas virzās pēc likumā noteiktā individuālā mācību plāna piemērošanas, nav indikāciju par vienotiem integrācijas iznākumu datu ieguves algoritmiem, kas izglītības integrācijas jomu ļautu vērtēt ilgtermiņā.

Detalizētāk ukraiņu bērnu iekļaušanās process redzams fokusa grupu diskusijās ar skolu pārstāvjiem. Jautājot par mācību modeļiem skolotāji norāda, ka bērni ir ļoti dažādās situācijās. Dažādu adaptācijas mehānismu piemērošana izriet ne tikai no situācijas klasē, bet arī atbalsta nodrošināšanai nepieciešamo resursu trūkuma ilgtermiņa perspektīvā. Gan latviešu valodas apmācību atbalsts, gan cita veida atbalsts ar papildu nodarbībām lielā mērā ir atkarīgs no pieejamā atbalsta, taču skolotāji norāda, ka tas ir ļoti ierobežots.

*“Pietrūkst papildus latviešu valodas apmācību skolā. Teiksim, pagaidām ir šīs divas mācību stundas nedēļā vienu gadu. Varbūt, ka varētu skatīties kaut kā vairāk dziļāk individuāli. Citam bērnam varbūt šī mācība būtu vajadzīga trīs gadus, citam divus gadus, vienam pietiek ar pusgadu. Iespējams, ka to varētu varbūt kaut kā paildzināt.”*⁵⁹

“Mēs redzam, ka vēl iepriekšējā gadā nav apguvuši [latviešu valodu], bet mums nav iespēju ar viņam vēl turpināt darbu. Nu, lai skolotājam samaksātu. Protams, skolotājs strādā uz konsultāciju, rēķina un strādā, strādā bez samaksas.”

*“Jā, bija tā iecere, es saprotu, arī ministrijas līmenī runāja par to, ka būs tas viens, tas adaptēšanās gads, un tad mācās intensīvi tikai valodu. Bet mēs sapratām, ka mums ir ierobežots arī tas pedagoģu resurss, jo ir atšķirīgi jāmāca valoda pirmās klases, otrās klases bērnam (...) un tad ir tas nākamais posms un vēl jauniešu posms.”*⁶⁰

*“Ja mēs ejam ceļā uz to, ka deviņo klasi beidzot viņiem ir jākārto eksāmens un jāspēj savas prasmes un zināšanas demonstrēt latviešu valodā, tad mums viņi ir maksimāli ātri jāintegrē un jārada viņiem tie apstākļi tādi, lai viņi lietotu tos matemātikas terminus nevis krieviski, bet latviski”.*⁶¹

SECINĀJUMI

- **Valstij nav priekšstata par to bērnu skaitu, kas atrodas ārpus Latvijas izglītības sistēmas.** Dati par bērnu skaitu leM, CSP un VIIS ir atšķirīgi iestāžu starpā; lai gan nacionālā līmeņa valsts pārvaldes iestāžu pārstāvji norāda, ka pašvaldībām ir pienākums sameklēt un uzrunāt tos bērnus, kas nemācās Latvijas izglītības sistēmā, datu ieguve par šiem bērniem ir fragmentēta.

⁵⁷ Intervija nr. 8 ar Rīgas Ukraiņu vidusskolas pārstāvi, 27.10.2025. Intervija nr 9 ar Daugavpils Centra vidusskolas pārstāvi, 27.10.2025. Intervija nr. 10 ar Rīgas Dārzciema vidusskolas pārstāvi, 27.10.2025.

⁵⁸ IKVD sniegtā informācija

⁵⁹ Fokusgrupa nr. 3 – skolotāji un skolu administrāciju pārstāvji, 05.06.2025.

⁶⁰ Fokusgrupa nr. 1 – skolotāji un skolu administrāciju pārstāvji, 27.05.2025.

⁶¹ Turpat.

- **Nacionālā līmenī noteiktais izglītības iekļaušanās modelis vairumā praksē netiek izmantots.** Individuālo mācību plānu un no tā izrietošā modeļu sistēma skolās tiek ieviesta fragmentēti, jo skolām ne vienmēr ir kapacitāte to īstenot praksē, īpaši saistībā ar intensīvu latviešu valodas apguvi; iemesli tam, kāpēc skolām ne vienmēr ir iespējas šo modeli iedzīvināt saistīti ar cilvēkresursu trūkums skolās un īstermiņa finansēšanas risinājumi, kas nenodrošina ilgtspējīgu adaptācijas sistēmu ieviešanu un skolām neļauj plānot resursu piesaisti vidējā un ilgtermiņā. Tā vietā skolas nāk klajā ar kombinētiem adaptācijas mehānismiem, balstoties uz iekšējo kapacitāti, papildus piesaistot finansējumu un sadarbojoties ar NVO.
- **Starptautiskā pieredze rāda, ka individuāla atbalsta sniegšanai mācību priekšmetu apgūvē ir centrālā loma.** Lai nodrošinātu pilnvērtīgu iekļaušanos izglītības sistēmā, skolām nepieciešams ilgstošs atbalsts individuālas pieejas un valodas apguves atbalsta nodrošināšanā.

Bērniem no Ukrainas ar pagaidu aizsardzības statusu, kas dzīvo Vācijā, ir tiesības uz izglītību un pienākums apmeklēt skolu, tāpat kā visiem citiem skolas vecuma bērniem. Praktiskie noteikumi (piem., kad tieši jāsāk apmeklēt izglītības iestāde pēc ierašanās, kā organizē reģistrāciju) ir federālo zemju kompetencē, un reģistrāciju koordinē vietējās izglītības iestādes vai skolu biroji. Sākumskolas un pamatizglītības līmenī jauniebraucēju bērni, t.sk. no Ukrainas, tiek vai nu iekļauti jau esošajās klasēs ar individuālu atbalstu vācu valodas apgūvē un citu mācību priekšmetu izprašanā, vai arī sākumā mācās “ievadklasēs/uzņemšanas klasēs” ar intensīvu vācu valodas un kultūras apguvi pirms pilnas integrācijas.

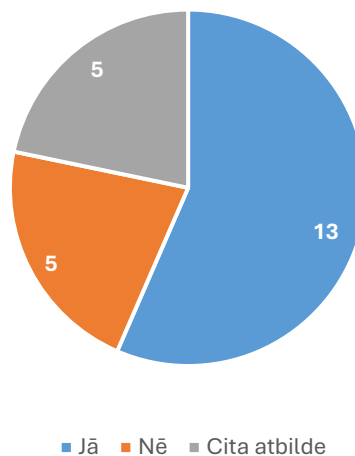
3. PAŠVALDĪBU SNIEGTIE ATBALSTA MEHĀNISMI

Vadoties pēc **Izglītības likuma**, pašvaldību izglītības pārvaldēm noteikta plaša atbildība vietējā līmenī – tās izstrādā izglītības ekosistēmas stratēģiju, nodrošina atbalstu izglītības iestāžu kvalitātes darbībai, īsteno pasākumus izglītības kvalitātes pilnveidei un veic izglītības iestāžu darbības rezultātu uzraudzību. Papildus, tās koordinē sadarbību starp pašvaldības teritorijā esošajām izglītības iestādēm, veido sadarbību ar valsts un pašvaldību institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un sociālajiem partneriem. Izglītības pārvaldes nodrošina iestāžu finanšu vadību un darbības uzraudzību, kā arī veido atbalsta sistēmu izglītojamajiem un viņu ģimenēm, sekmējot iekļaujošu un kvalitatīvu izglītības vidi.⁶²

Iegūtie dati pašvaldību aptaujā liecina, ka vairums pašvaldību kopš kara sākuma ir vērtējušas to, cik veiksmīgi ukraiņu bērni iekļāvušies Latvijas izglītības sistēmā (15 no 23 norāda, ka vērtējušas). Taču detalizētāk aplūkojot datus redzams, ka **trūkst konsekventas uzraudzības par izglītības integrācijas norisi** – vairumā gadījumu (13 no 15, kas vērtējušas) pašvaldības norāda, ka šāds vērtējums nav balstīts datos, bet drīzāk apspriedēs iesaistīto ekspertu starpā. Lai gan pašvaldības lielākajā daļā gadījumu (sk. grafiku nr. 13) apkopo informāciju par skolās īstenotajiem atbalsta pasākumiem, tām kopumā ir nosacīts priekšstats par to, kā atbalsta pasākumi tiek ieviesti. Ņemot vērā, ka skolas ir vienīgās, kas tiešā veidā iesaistītās izglītības integrācijas ieviešanā, trūkst uzraudzības pār procesu norisi. Saistībā ar uzraudzības īstenošanu, plašāku ieskatu sniedz 14. grafikā pieejamie dati. Vismazāk dati iegūti par bērnu skaitu, kas iesaistīti vai noslēguši mācības uz Ukrainas civiliedzīvotājiem attiecinātās izglītības programmas modeļos. Vairumā pašvaldību netiek iegūti dati arī par lasītprasmes līmeni, bērnu skaitu, kas turpina mācības augstākajā izglītībā un bērnu sekmju līmeni.

Integrācijas funkciju galvenokārt uzņemoties skolām, trūkst uzraudzības mehānismu, kas ļautu vērtēt ukraiņu integrāciju Latvijas izglītības sistēmā. Veiksmīgai integrācijas procesu vērtēšanai ilgtermiņā, **būtu nepieciešams skaidrs un vienots datu ieguves algoritms vietējā līmenī**, kas ļautu ne tikai vērtēt bērnu iekļaušanās procesu, bet arī īstenoto atbalsta mehānismu pielietojumu un efektivitāti, veiksmīgas integrācijas metodes pārņemot citās izglītības iestādēs. Pastāvīgas uzraudzības sistēmas neesamība rada arī citus riskus, piemēram, neļauj identificēt gadījumus, kur atbalsta mehānismi netiek īpaši paplašināti vai pielāgoti šai skolēnu grupai tieši skolas vadības attieksmes dēļ. Piemēram, skolas vadība var uzskatīt, ka plašāks atbalsts ukraiņu bērniem nostāda

Vai pašvaldība apkopo datus par to, kāda veida atbalsta pasākumus īsteno katra no pašvaldībā esošajām izglītības iestādēm?

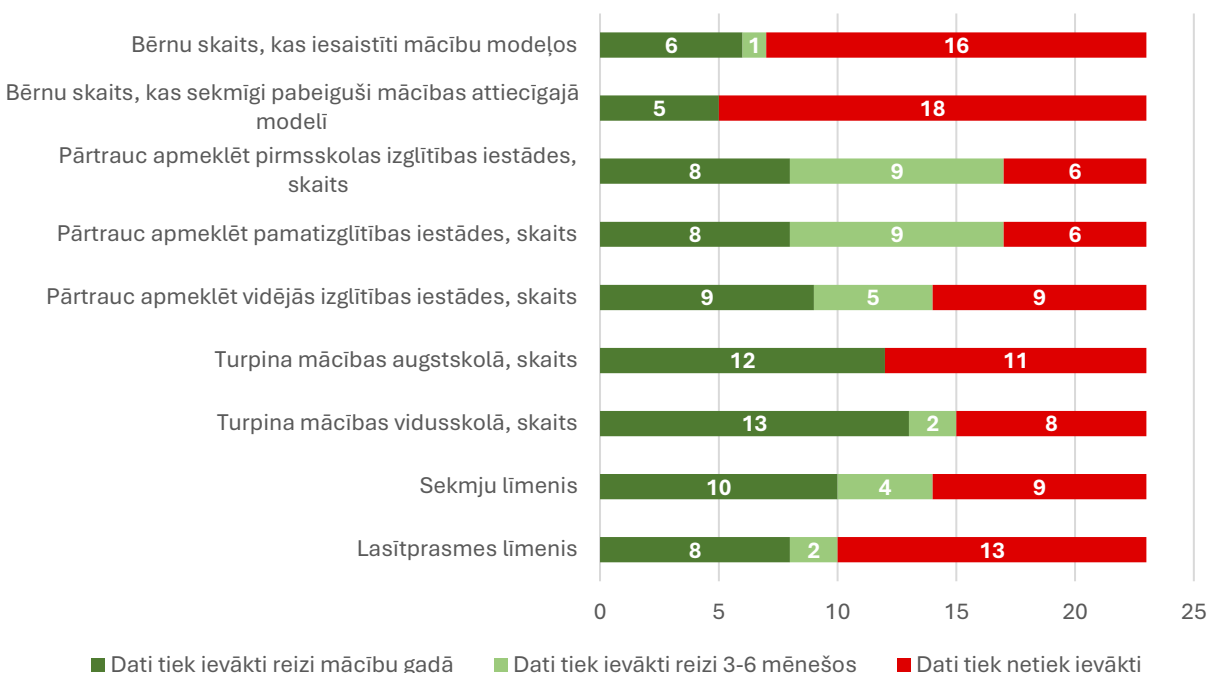

Grafiks nr. 13. Pašvaldībās iegūtie dati par atbalsta pasākumiem skolās. Avots: PROVIDUS aptauja Latvijas pašvaldībās. Apkopotas 23 pašvaldību atbildes.

⁶² Saeima (1999). Izglītības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitiba-likums>

pārējos bērnus nevienlīdzīgā situācijā un pieņemt, ka skolā esošais atbalsts jau ir pietiekams, lai gan par to pietiekamību neliecina bērna sekmes un citi integrācijas iznākumi.

Pašvaldību iegūtie dati par Ukrainas civiliedzīvotāju izglītību

Grafiks nr. 14. Pašvaldību iegūtie dati par Ukrainas civiliedzīvotāju izglītību. Avots: PROVIDUS Latvijas pašvaldību aptauja. Apkopotas 23 pašvaldību atbildes.

Pašvaldību aptaujas dati liecina, ka visās no aptaujātajām pašvaldībām pieejams atbalsts latviešu valodas apguvei, vairumā pieejamas nometnes/brīvā laika aktivitātes, individuālais mācību plāns, psihologa atbalsts. u.c.

Visbiežāk norādītais atbalsts	Ukraiņu bērnu vajadzības <i>Respondenti paši norāda atbildes, bez atbilžu variantiem. Norādīts atbilžu skaits.</i>	Pašvaldības sniegtais atbalsts <i>Respondentiem sniegti atbilžu varianti, ar papildus iespēju sniegt atvērtu atbildi. Bija iespējamās vairākas atbildes. (Pašvaldību aptauja, pašvaldību skaits, kas sniedz šo pakalpojumu; n=23)</i>
Individuālais mācību plāns	Netika minēts atbildēs.	19 (83%)

Papildu nodarbības latviešu valodas apguvei	30 (37%)	23 (100%)
Nometnes/ brīvā laika aktivitātes	7 (integrācijas atbalsta pasākumi) (9%)	20 (87%)
Psihologa atbalsts	8 (10%)	19 (83%)
Pagarinātā dienas grupa	Netika minēts atbildēs.	18 (78%)
Papildu nodarbības mācību vielas apguvei	21 (25%)	16 (70%)
Mentors/ kultūrstarpnieks	Netika minēts atbildēs.	2 (9%)
Risinājumi tulkošanai	8 (10%)	Netika piedāvāts kā atbildes variants/ netika minēts atbildēs.
Labvēlīgāka attieksme no mācībspēkiem	6 (7%)	Netika piedāvāts kā atbildes variants/ netika minēts atbildēs.
Mobinga prevencija	2 (2%)	Netika piedāvāts kā atbildes variants/ netika minēts atbildēs.

Grafiks nr. 15. Pašvaldībās pieejamie atbalsta mehānismi un Ukrainas civiliedzīvotāju norādītās vajadzības. Avots: PROVIDUS aptaujas ar Latvijas pašvaldībām un Ukrainas civiliedzīvotājiem

Grafikā nr. 15 apkopotas atbildes, kādu atbalstu sniedz pašvaldības un kādas vajadzības atbalstam norādījuši ukraiņu bērnu vecāki. Atbilžu varianti abās aptaujās nebija identiski un tādējādi savstarpēji nav salīdzināmi, taču parāda, cik lielā mērā vajadzības abām pusēm sakrīt. No grafika redzams, ka pašvaldības labi apzinās, ka galvenais nepieciešamais atbalsts ir latviešu valodas apguvei. Kopumā pašvaldības sniedz atbalstu, ko vecāki norādījuši kā to galveno vajadzību, kas jāturpina, jo vajadzības nav mazinājušās.

Fokusa grupās ar Ukrainas civiliedzīvotājiem un skolu pārstāvjiem, iegūtie dati norāda uz trīs vadošajiem izaicinājumiem latviešu valodas apguvē:

- 1) latviešu valodas atbalsts nav pietiekams, lai iesaiste mācību procesā būtu veiksmīga.

Citāti no fokusgrupām ar Ukrainas civiliedzīvotājiem:

“Mēs varbūt tikai vienreiz nedēļā sarunājam papildu latviešu stundas, bet tas par maz.”

“Jā, bija vienreiz nedēļā nodarbības. Taču lielas izmaiņas neredzēju, bērns joprojām tulko caur telefonu. Piemēram, es viņam prasīju vienkāršus vārdus – piemēram, “izlasi, nolasīt” – viņš pat tos līdz galam nav iemācījies.”⁶³

“Mācību apguve latviešu valodā bija nulles līmenī. Palīdzības praktiski nebija. Jā, bija konsultācijas, taču tās notika neefektīvi”⁶⁴

⁶³ Fokusgrupa nr. 4 – Ukrainas civiliedzīvotāji, 04.07.2025.

⁶⁴ Fokusgrupa nr. 6 – Ukrainas civiliedzīvotāji, 18.07.2025.

- 2) Atsevišķos gadījumos identificēti izaicinājumi, kas saistīti ar latviešu valodas vides trūkumu.

Citāts no fokusgrupām ar Ukrainas civiliedzīvotājiem:

“Mūsu klasē tikai viena latviešu meitene, pārējās visās krievvalodīgās. Un tām arī nav zināšanu latviešu valodā. Skaidrs [krievvalodīgajām meitenēm], ka [zināšanu] ir nedaudz vairāk nekā manam bērnam, jo viņas dzīvo latviešu vidē. Bet nav programmas, kas pielāgota krievvalodīgiem bērniem pārejai uz latviešu izglītību.”⁶⁵

No fokusgrupas ar skolotājiem un administrācijas pārstāvjiem:

“Teorētiski viss jauki un, un stundas norit, bet līdz ko viņi pagriežas, atkal visi bērni savā starpā runā krieviski. Latgalē ir tā problēma, ka mums nav vides. Bērni mācās latviešu valodu, nu, ļoti teorētiski tā var teikt. Tur ir tā vislielākā problēma, ka viņi pagriežas un mums visi bērni runā krieviski.”⁶⁶

- 3) Izaicinājumi ar terminoloģiju un mācību vielu saturu latviešu valodā, īpaši vecākajās klasēs.

Citāts no fokusgrupām ar Ukrainas civiliedzīvotājiem:

“Piemēram, bērniem dod pārbaudes darbus, no kuriem veidojas gada vērtējums. Bērns, nezinot dažu vārdu nozīmi latviski, atbild nepareizi. Gads – slikts. Kaut gan stundās viņš visu zina un mājas darbus dara labi. Bet tā kā vienkārši nevar tulkot, nevar atbildēt – vērtējums slikts.”⁶⁷

No fokusgrupas ar skolotājiem un administrācijas pārstāvjiem:

“Mēs mūsu bērniem bažījamies vai viņi devīto klasi beidzot sasniegs to 10% latīņu. Un Ukrainas bērniem mēs piedāvājam tieši to pašu valsts līmenī eksāmenu. Viņiem latviešu valodā nav nekāda atbalsta šajā eksāmena kārtības mērķī”⁶⁸

Saskarsmes problēmas

Zīmīgi, ka starp vecāku atbildēm vecāku aptaujā (sk. grafiku nr. 15) parādās atbalsts, kurā minēta labvēlīgāka attieksme no mācībspēkiem, to norādījuši 7% vecāku. Tas parāda, ka dažkārt Ukrainas civiliedzīvotāji ir saskārušies ar nelabvēlīgu attieksmi no pedagogiem. Arī šādu gadījumu identificēšanai nozīmīgi būtu nodrošināt starptautiskās aizsardzības saņēmēju bērnu integrācijas procesu Latvijas skolās, ko nodrošinātu pašvaldības un atbildīgā ministrija.

Piemēram, fokusgrupā vecāki min:

⁶⁵ Fokusgrupa nr. 4 – Ukrainas civiliedzīvotāji, 04.07.2025.

⁶⁶ Fokusgrupa nr. 2 – skolotāji un skolu administrāciju pārstāvji, 04.06.2025.

⁶⁷ Fokusgrupa nr. 4- Ukrainas civiliedzīvotāji. 04.07.2025.

⁶⁸ Fokusgrupa nr. 1 – skolotāji un skolu administrāciju pārstāvji, 27.05.2025.

“Skolotāja jautāja manam bērnam: “Kāpēc tu neatgriezies Ukrainā? Kāpēc šeit sēdi?””⁶⁹

“Gada gaitā, piemēram (tādu gadījumu bija daudz), bērns uzzīmēja apsveikuma kartiņu ar Latvijas un Ukrainas karogiem. Skolotāja vairs neko neizturēja, redzams, gada beigās – viņa nāca pie viņa un saka: “Man jau tava Ukraina te kaut kur sēž.””⁷⁰

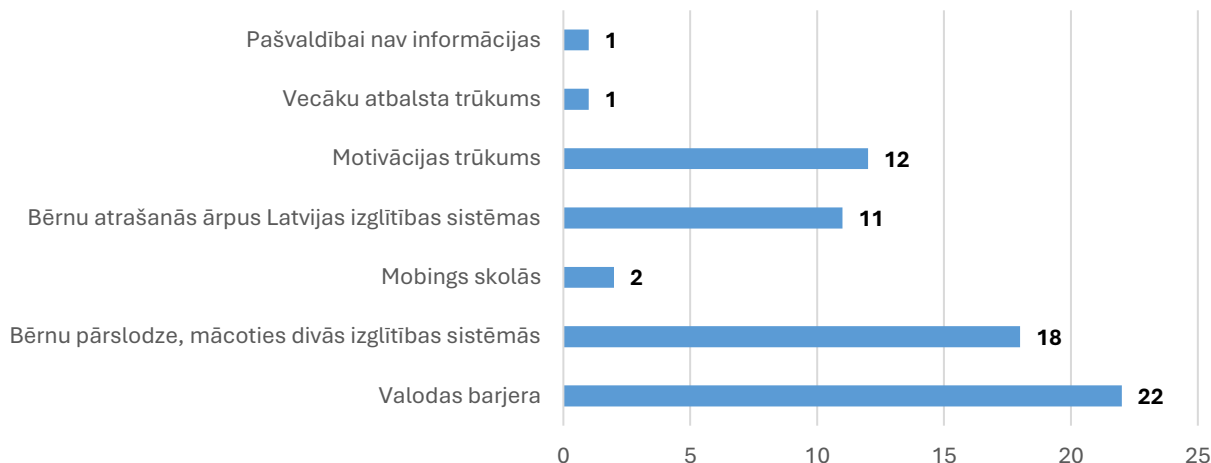
Izaicinājumiem, kas saistīti ar saskarsmes problēmām var būt ilgtermiņa sekas uz bērna labbūtību. Viena fokusgrupas dalībniece norāda: *“Radās situācija ar mobingu no klases audzinātājas puses. Viņa vairākus mēnešus ķērās pie bērna: kā sēž, kā tur galvu. Pietuvojās un stumdīja. Radās psihosomātiskie simptomi: temperatūra, galvassāpes, bērns atteicās iet uz skolu.”*⁷¹

3.1. Integrācijas izaicinājumi – vecāku un pašvaldību skatījums

Iepriekšējās nodaļās skaidri vērojami izaicinājumi, kas saistīti ar koordinācijas mehānismu, resursu trūkumu un izaicinājumiem politikas ieviešanas posmā. Papildus, fragmentēta pieeja datu ieguvei rada situāciju, kur nav skaidra priekšstats par integrācijas procesu norisi skolās. Līdz ar to, būtiski aplūkot jautājumus par bērnu izaicinājumiem, vecāku perspektīvu un pašvaldību nostāju par vadošajiem izaicinājumiem izglītības integrācijas jomā un ukraiņu kopienas rastajiem mehānismiem, lai nodrošinātu izglītības pieejamību.

Pašvaldību ieskatā:

Kādi Jūsu skatījumā ir lielākie izaicinājumi, ar kuriem Ukrainas civiliedzīvotāju bērni saskaras, iekļaujoties Latvijas izglītības sistēmā?

Grafiks nr. 16. Pašvaldību atbildes uz jautājumu “Kādi Jūsu skatījumā ir lielākie izaicinājumi, ar kuriem Ukrainas civiliedzīvotāju bērni saskaras, iekļaujoties Latvijas izglītības sistēmā?”. Sniegti atbilžu varianti, respondenti var atzīmēt vairākus. Norādīts atbilžu skaits uz katru variantu. Avots: PROVIDUS aptauja Latvijas pašvaldībās, apkopotas 23 pašvaldību atbildes.

⁶⁹ Fokusgrupa nr. 4 – Ukrainas civiliedzīvotāji, 04.07.2025.

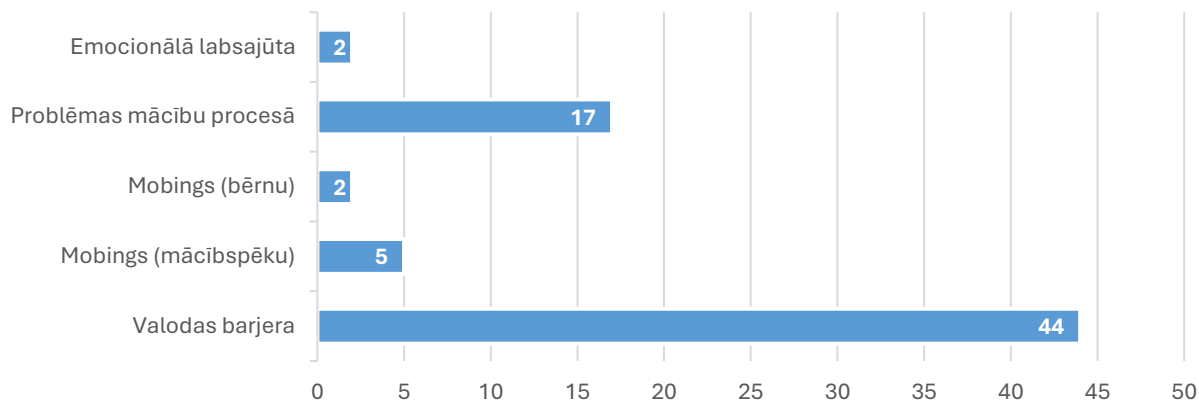
⁷⁰ Fokusgrupa nr. 6 – Ukrainas civiliedzīvotāji, 18.07.2025.

⁷¹ Turpat.

1. **Valodas barjera** - Valodas barjeru pašvaldības norāda kā galveno izaicinājumu. Šo apstiprina arī skolu fokusa grupās iegūtā informācija, kur skolotāji vairumā gadījumu norāda, ka pamata adaptācijas pasākumi tiek veltīti valodas barjeras mazināšanai, piemēram, sniedzot papildus atbalstu valodas apguvē, īstenojot neformālas integrācijas aktivitātes un pielāgojot bērniem dotos uzdevumus.
2. **Bērnu pārslodze, paralēli mācoties divās izglītības sistēmās Latvijā un Ukrainā** - arī fokusa grupu diskusijās skolu pārstāvji norāda, ka daļa bērnu paralēli mācās divās izglītības sistēmās, radot pārslodzes riskus.
3. **Motivācijas trūkums** – fokusa grupu diskusijās skolu pārstāvji norāda, ka valodas apguve un vispārēja bērnu iekļaušanās Latvijas izglītības sistēmā ir atkarīga no ģimenes ilgtermiņa plāniem un vispārējas nostājas attiecībā pret bērnu iesaisti Latvijas izglītības sistēmā, kas ietekmē ukraiņu bērnu integrācijas iznākumus dažādās integrācijas jomās, piemēram, latviešu valodas apguvē.

Ukrainas civiliedzīvotāju ieskatā:

Ar kādām problēmām bērns saskaras mācību procesā?

Grafiks nr. 17. Ukrainas civiliedzīvotāju atbildes uz jautājumu “Ar kādām problēmām bērns saskaras mācību procesā?”. Atbild tie respondenti, kuru bērni mācās Latvijas izglītības sistēmā, un kas iepriekš aptaujā norādījuši, ka bērns mācību procesā saskaras ar problēmām, apkopotas 56 respondentu atbildes. Netika sniegti atbilžu varianti. Avots: PROVIDUS Ukrainas civiliedzīvotāju aptauja.

Valodas barjeru – gan Ukrainas civiliedzīvotāju aptaujā, gan fokusgrupās iegūtie dati norāda uz bērnu izaicinājumiem saistībā ar nepietiekamām latviešu valodas zināšanām pilnvērtīgai iesaistei mācību procesā.

Problēmas mācību procesā – galvenokārt saistīts ar nepietiekamu mācību satura un uzdevumu skaidrojumu apstākļos, kad bērns saskaras ar valodas barjeru, un grūtībām tulkojot uzdevumus. Bērnu vecāki norāda uz asistentu trūkumu un gadījumiem, kad atbalsta trūkuma dēļ bērns pāriet tikai uz mācībām Ukrainas tiešsaistes izglītības sistēmā. Fokusa grupu rezultāti šo apstiprina, bērnu vecākiem norādot arī uz vienaldzīgu attieksmi no mācībspēkiem.

Citāti no fokusgrupām ar ukraiņu bērnu vecākiem:

“Skolotāji nevēlas vispār tērēt laiku ukraiņu bērniem. Tāpēc bērnus biežāk sēdina aizmugurē, lai viņi nepiedalās.”⁷²

“Meita lasa, bet nesaprot saturu. Un viņai neviens nevar palīdzēt – stundā bērnu ir daudz, un klases audzinātāja saka, ka nevar pievērsties katram.”⁷³

Mobingu – Ukrainas civiliedzīvotāju aptaujas rezultāti norāda uz mobingu gan no skolotāju, gan vienaudžu puses. Negatīva attieksme no skolotāju puses saistīta ar dažādiem aspektiem, piemēram, vispārīgu neiecietību pret bērniem no Ukrainas vai pārmetumiem saistībā ar nepietiekamām latviešu valodas zināšanām.

Citāti no fokusgrupām ar ukraiņu bērnu vecākiem:

“Skolotāja jautāja manam bērnam: “Kāpēc tu neatgriezies Ukrainā? Kāpēc šeit sēdi?””⁷⁴

“Kad mans bērns ieradās skolā, viņa taču latviešu [valodu] nemaz nezināja, bija daži skolotāji, kas jautāja: „Tu šeit esi jau 3 gadus? Un tu vēl latviešu nemāki?””⁷⁵

“Gada gaitā, piemēram (tādu gadījumu bija daudz), bērns uzzīmēja apsveikuma kartiņu ar Latvijas un Ukrainas karogiem. Skolotāja vairs neko neizturēja, redzams, gada beigās – viņa nāca pie viņa un saka: “Man jau tava Ukraina te kaut kur sēž.””⁷⁶

Izpētes ietvaros tika identificēti gadījumi arī ar vienaudžu īstenotu mobingu skolās.

Citāti no fokusgrupām ar ukraiņu bērnu vecākiem:

“Bija piekaušanas, viņam [bērnam] 4 rētas – trīs pret vienu, konflikti ar vecākiem. (...) Bet par bulingu mēs vairs pat nepievēršam uzmanību – tur bija pat lapiņas „es tevi nogalināšu””.⁷⁷

“Protams, mans bērns dusmojas uz Krieviju – viņš nekliedz, ka ir ukraiņu bērns, bet vienā [gadījumā] ar meiteni bija saruna, viņa sāka runāt par Ukrainu, ka “jūs tādi un tādi”. Protams, viņam sāpēja, radās konflikts. Viņš stāstīja, ka Krievija viņu aizvaino. Krievija iznīcināja viņa māju.”⁷⁸

3.2. Alternatīvi risinājumi ukraiņu bērnu izglītošanai

Īsā laikā Latvijā izveidotas vairākas Ukrainas civiliedzīvotāju dibinātas un vadītas nevaldības organizācijas / izglītības centri, kas īsteno ar izglītību saistītus pakalpojumus, pamatā ukraiņu

⁷² Fokusgrupa nr. 5 – Ukrainas civiliedzīvotāji, 11.07.2025.

⁷³ Fokusgrupa nr. 6- Ukrainas civiliedzīvotāji, 18.07.2025.

⁷⁴ Fokusgrupa nr. 4 – Ukrainas civiliedzīvotāji, 04.07.2025.

⁷⁵ Turpat.

⁷⁶ Fokusgrupa nr. 6- Ukrainas civiliedzīvotāji, 18.07.2025.

⁷⁷ Fokusgrupa nr. 5 – Ukrainas civiliedzīvotāji, 11.07.2025.

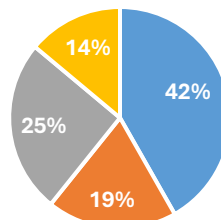
⁷⁸ Fokusgrupa nr. 4 – Ukrainas civiliedzīvotāji, 04.07.2025.

valodā. Piemēram, biedrības Volia.lv⁷⁹ un “Ukrainu – latviešu pērlītes” īsteno dažādus atbalsta pasākumus ukraiņu bērniem Latvijā, pēc būtības darbojas kā skolas, kas nodrošina Ukrainas izglītības programmu. Piemēram, Volia.lv darbojas kā Ukrainas Valsts liceja “Starptautiskā Ukrainas skola” pārstāvniecība Latvijā⁸⁰, tās mājas lapā norādīta kārtībā, kādā uzņem šajā licejā ārējos skolēnus. Vienlaikus, šajās iestādēs tiek mācīta arī latviešu valoda un sniegts atbalsts, piemēram, valsts eksāmenu kārtošana arī Latvijas izglītības sistēmā.⁸¹

Ukrainas civiliedzīvotāju aptaujā iegūtie dati liecina, ka šie centri vairumā gadījumu spējuši aktivitātēs iesaistīt tos ukraiņu bērnus, kuri pēc ierašanās Latvijā mācījās tiešsaistē Ukrainas izglītības sistēmā. Aptuveni ceturtdaļa vecāku Providus aptaujā norāda, ka uz šādu centru mācīties pārgājuši no Latvijas izglītības iestādēm, kur kādu laiku ir pamācījušies.

Fokusgrupās, aptaujā un intervijās iegūtie dati ļauj secināt, ka šāda pāreja biežāk ir saistīta ar sliktu pieredzi Latvijas izglītības sistēmā, valodas barjeru un vecāku bažām, ka bērns iepriekš minēto izaicinājumu dēļ neiegūs kvalitatīvu izglītību. Iegūtie dati liecina, ka finansējuma piesaiste tiek īstenota dažādos veidos, tostarp, piesakoties projektu finansējumam neformālās integrācijas un kultūrorientācijas aktivitātēs latviešu valodas apguvei⁸² un piemērojot mācību maksu.⁸³ Uz pētījuma izstrādes brīdi iegūtie dati liecina, ka šo organizāciju īstenotajās aktivitātēs iesaistīti vismaz 320 Ukrainas civiliedzīvotāji.

Kur jūsu bērns sāka mācības pēc ierašanās Latvijā?

- Sākumā mācījās tiešsaistē Ukrainā, pēc tam sāka mācības ukraiņu skolā Latvijā ("Volia", "Perlyna", u.c.)
- Uzreiz sāka mācības ukraiņu skolā Latvijā ("Volia", "Perlyna", u.c.)
- Sākumā mācījās skolā ar Latvijas izglītības programmu, pēc tam sāka mācības ukraiņu skolā Latvijā ("Volia", "Perlyna" u.c.)
- Cits

Grafiks nr. 18. Atbildes uz jautājumu “Kur Jūsu bērns sāka mācības pēc ierašanās Latvijā?”. Avots: PROVIDUS Ukrainas civiliedzīvotāju aptauja. Apkopotas 79 atbildes no respondentiem, kuru bērni izglītības pakalpojumus saņem Latvijā bāzētās organizācijās.

⁷⁹ Biedrība “Ukrainas-Latvijas zinātnes un izglītības, sporta un kultūras centrs Volia.lv” Pieejams: <https://www.educationalcentre.lv/>

⁸⁰ Biedrība “Ukrainas-Latvijas zinātnes un izglītības, sporta un kultūras centrs Volia.lv” Pieejams: <https://www.educationalcentre.lv/dpa-zno-nmt/>

⁸¹ Intervija nr. 5 ar “Ukrainas-Latvijas zinātnes un izglītības, sporta un kultūras centrs Volia.lv” pārstāvi, 10.10.2025.

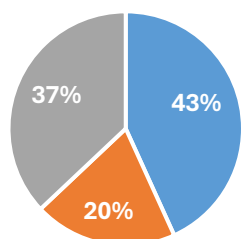
⁸² Biedrība “Ukrainu-latviešu pērlītes”. Projekti. Pieejams: <https://www.perlyna.org/lv/about-3;>
<https://www.perlyna.org/lv/%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D1%96%D1%8F-%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B8-2025>

⁸³ Intervija nr. 5 ar “Ukrainas-Latvijas zinātnes un izglītības, sporta un kultūras centrs Volia.lv” pārstāvi, 10.10.2025.

Minētais liek izdarīt secinājumu, ka šādu izglītības centru veidošanās zināmā mērā ir reakcija uz integrācijas izaicinājumiem Latvijas skolās, taču tā nav vienīgā vecāku motivācija. Daļai no vecākiem tā ir vēlme saglabāt piekļuvi Ukrainas izglītības sistēmai, cerībā uz drīzu atgriešanos dzimtenē.

Providus veiktajā ukraiņu bērnu vecāku aptaujas rezultāti liecina, ka starp vecākiem tikai mazākā daļa uzskata, ka viņu bērnam obligāti jāapgūst Latvijas izglītības programma. Starp tiem vecākiem, kuru bērni jau šobrīd mācās Latvijas skolās, to atbalsta 37% aptaujāto vecāku, kamēr to bērnu vecāki, kuru bērni mācās pieminētajos Ukrainas izglītības centros Latvijā, to atbalsta vien 5% vecāku, bet lielākā daļa – 61% vecāku tam nepiekrīt. Salīdzinoši nozīmīga proporcija no vecāku atbildēm liecina par to, ka viņiem ir grūti novērtēt to, kas, ticamāk, ir saistīts arī ar viņu pašu neskaidrību par to, cik ilgi viņi uzturēsies Latvijā.

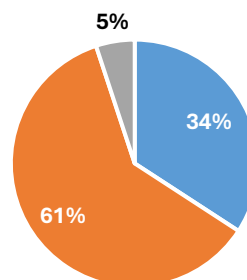
Vai piekrītat priekšlikumam, ka bērnam obligāti jāapgūst Latvijas izglītības programma? (Bērns mācās skolā ar LV programmu)

■ Grūti pateikt ■ Nē ■ Jā

Grafiks nr. 19. Ukraiņu bērnu vecāku viedoklis par obligāto izglītību Latvijas izglītības sistēmā. Avots: PROVIDUS Ukrainas civiliedzīvotāju aptauja. Apkopota 81 atbilde, atbild respondenti, kuru bērni mācās Latvijas izglītības sistēmā.

Vai jūs piekrītat, ka bērnam obligāti jāapgūst Latvijas izglītības programma? (Bērns saņem ukraiņu NVO pakalpojumus)

■ Grūti pateikt ■ Nē ■ Jā

Grafiks nr. 20. Ukraiņu bērnu vecāku viedoklis par obligāto izglītību Latvijas izglītības sistēmā. Avots: PROVIDUS Ukrainas civiliedzīvotāju aptauja. Apkopotas 79 atbildes no respondentiem, kuru bērni izglītības pakalpojumus saņem Latvijā bāzētās organizācijās.

Jautājot par iemesliem, kas pamato šādu nostāju no bērnu vecāku puses, abos gadījumos iezīmējās līdzīgi cēloņi, piemēram, nav pārliecības par izglītības kvalitāti valodas barjeras dēļ, slikta pieredze Latvijas skolās (mobings), adaptācijas trūkuma dēļ bērns nespēj apgūt mācību priekšmetu saturu, kā arī pārāk augstais stresa līmenis bērnam, psiholoģiskie traucējumi.

Taču, plašāk aplūkojot to vecāku nostājas, kuru bērni šobrīd ir ārpus Latvijas izglītības sistēmas (ieskaitot bērnus, kas mācās ukraiņu NVO, mācās tikai tiešsaistē, vai nemācās vispār), iezīmējas specifiski cēloņi, kas veido nostāju pret obligātu izglītības ieguvu Latvijas skolās: 1) ģimene plāno atgriezties Ukrainā; 2) pārliecība, ka vecākiem jābūt izvēlei saistībā ar bērna izglītības ieguves veidu; 3) pārāk sliktas latviešu valodas zināšanas, lai bērns spētu kvalitatīvi apgūt mācību vielu; 4) grūtības paralēli mācīties divās izglītības programmās; 5) vēlme, lai bērns mācītos dzimtajā valodā.

Šāds daļas no vecāku noskaņojums - salīdzinoši zema motivācija integrēt bērnus Latvijas sistēmā – var būt arī nozīmīgs šķērslis bērna integrācijai Latvijas skolā pat pie nodrošinātiem atbalsta pasākumiem. Uz to dažos gadījumos intervijās un fokusgrupās norāda arī skolu pārstāvji, ka ne visiem bērniem ir motivācija izmantot iespējas kā latviešu valodas papildu nodarbības vai citus integrācijas pasākumus.

SECINĀJUMI

- **Pašvaldībām nav skaidra priekšstata par integrācijas procesu norisi izglītības iestādēs.** Ņemot vērā, ka skolas pilda galveno lomu integrācijas sistēmu izveidē un atbalsta pasākumu vērtēšanā un īstenošanā, trūkst skaidru un vienotu datu ieguves algoritmu izglītības integrācijas procesu vērtēšanai. Tas ierobežo iespējas vērtēt atbalsta pasākumu ilgtermiņa ietekmi un liedz pašvaldības līmenī reaģēt gan uz skolu, gan bērnu vajadzībām.

- **Atbalsts latviešu valodas apguvei nav pietiekams, lai iesaiste mācību procesā būtu veiksmīga.** Pašvaldības, skolas un Ukrainas civiliedzīvotāji norāda, ka valodas barjera ir centrālais izaicinājums izglītības integrācijas jomā. Lai gan atbalsts valodas apguvē tiek sniegts, tas nav pietiekams, lai ukraiņu bērni veiksmīgi piedalītos izglītības ieguves procesā.

Somija, Igaunija, Vācija un Itālija īpašu uzmanību velta valsts valodas apguvei ar sagatavošanas klasēm, īpašiem kursiem un skaidru papildus atbalstu. Pretstatot šo valstu pieredzi ar situāciju Latvijā redzams, ka veiksmīgai valodas apguvei nepieciešams skaidrs finansējuma apjoms un tā izmantošanas noteikumi, mērķētas programmas, kas nav atkarīgas no pašvaldības vai skolas individuālās iniciatīvas un skaidru atbalsta sistēmu mācībspēkiem valodas apguves kontekstā. Igaunijā īstenojama pieeja pārejā uz mācībām Igaunijas valodā ietver dažāda veida atbalstu gan skolēniem, **gan pedagogiem** intensīvai valodas apguvei.

- **Ukraiņu NVO, kas sniedz ar izglītību saistītus pakalpojumus, ir atbilde Latvijas izglītības integrācijas sistēmas nepilnībām.** Iegūtie dati liecina, ka lielā daļā gadījumu šajās NVO izglītību iegūst bērni, kas līdz šim mācījušies attālināti Ukrainas izglītības sistēmā. Papildus, daļa bērnu šajās organizācijās saņem izglītības pakalpojumus arī pēc neveiksmīgām pieredzēm Latvijas izglītības sistēmā, piemēram, saistībā ar valodas barjeru.
- **Daļai Ukrainas civiliedzīvotāju galvenā barjera ir nevis ierobežotie atbalsta pasākumi, bet gan motivācijas trūkums, lai bērns veiksmīgāk iekļautos Latvijas izglītības sistēmā.** Ukrainas civiliedzīvotāju aptaujas dati liecina, ka daļa ģimeņu ilgtermiņā plāno atgriezties Ukrainā, un nākotni nesaista ar Latviju. Neskaidrība par nākotni, papildus citiem iemesliem, tiešā veidā ietekmē bērnu integrācijas iznākumus, īpaši izglītības jomā.

SECINĀJUMI

Ukrainas civiliedzīvotāju uzņemšana un integrācija Latvijas izglītības sistēmā notiek apstākļos, kad valsts un pašvaldību līmeņa institūcijas vēl tikai pilnveido ilgtermiņa pieeju jauniebraucēju iekļaušanai. Pētījuma rezultāti liecina, ka izglītības integrācija ir iespējama un daļēji funkcionējoša, taču tai raksturīga fragmentēta un nevienmērīga ieviešana, kas tiešā veidā atkarīga no skolu iniciatīvas, cilvēkresursu pieejamības un pašvaldību iesaistes.

Skolas ir galvenais posms ukraiņu bērnu integrācijā, taču tās saskaras ar virkni izaicinājumu. Fragmentētā pieeja, salīdzinoši zema iesaiste no pašvaldību un nacionālā līmeņa iestāžu puses rada situāciju, kur integrācijas sistēmas tiek veidotas katrā skolā, izrietot no to iekšējiem resursiem un kapacitātes īstenot atbalsta pasākumus un tos salāgot ar nacionālā līmenī noteikto regulējumu. Iegūtie dati liecina, ka finansējuma mehānismi **ar īstermiņa raksturu,** neļauj skolām īstenot ilgtermiņa integrācijas pasākumus. Tās saskaras ar vispārēju cilvēkresursu trūkumu, paralēli faktiski īstenojot integrācijas programmas, bez ilgtspējīgas stratēģijas, jo īstermiņa finansēšanas mehānismi neļauj plānot resursu piesaisti vidējā un ilgtermiņā. Lai gan nacionālā līmenī regulējums ir noteikts, skolām trūkst resursu, kas nodrošinātu šo mehānismu ieviešanu.

Nevienai no izglītības integrācijā iesaistītajām pusēm nav visaptveroša priekšstata par ukraiņu bērnu integrācijas norisi izglītības sistēmā. Skolas kā galvenais posms ukraiņu bērnu integrācijā uzņemas arī vērtēšanas lomu un trūkst skaidru un vienotu datu ieguves algoritmu, kas ļautu vērtēt integrācijas procesu norisi. Arī vairumam pašvaldību nav visaptveroša un datus balstīta priekšstata par integrācijas procesu norisi izglītības iestādēs, un to iegūtie dati robežojas ar pamata atbalstam nepieciešamā finansējuma piesaisti, plašāk nevērtējot politikas ieviešanas posmu. Neskaidrība par ukraiņu bērniem ārpus izglītības sistēmas ir daļa no sekām datu ieguves modeļa trūkumā – arī nacionālā līmenī iestāžu dati par bērnu skaitu ir atšķirīgi.

Atbalsts latviešu valodas un mācību priekšmetu apguvei nav pietiekams, lai ukraiņu bērni spētu līdzvērtīgi iesaistīties izglītības sistēmā. Apstākļos, kad izglītības integrācijā trūkst ilgtermiņa stratēģijas un atbalsts tiek finansēts ar īstermiņa pasākumiem, sekas saistītas ar bērnu iespējām veiksmīgi iekļauties Latvijas izglītības sistēmā. Valodas barjera kā centrālais izaicinājums rada papildus šķēršļus bērniem, kuri sastopas ar izaicinājumiem ne tikai mācību satura apguvē, bet arī komunikācijā ar vienaudžiem. Realitātē datu un uzraudzības trūkums neļauj esošos atbalsta pasākumus pielāgot bērnu vajadzībām. Pašvaldību un skolu ierobežotie cilvēkresursi neļauj iegūt pieejamo finansējumu, piemēram, neformālās izglītības aktivitāšu īstenošanai.

Ukraiņu kopiena Latvijā ir sniegusi atbildes reakciju Latvijas izglītības integrācijas sistēmas trūkumiem. Aptaujā un fokusgrupās iegūtie dati liecina, ka izglītības sistēmas *caurumus* daļā gadījumu aizpilda ukraiņu NVO, kas sniedz izglītības pakalpojumus, sniedzot atbalstu valodas apguvē, eksāmenu sagatavošanās procesā un veicinot ukraiņu bērnu pāreju no mācībām tiešsaistē uz izglītības procesiem klātienē, daļā gadījumu īstenojot Ukrainā apstiprināto izglītības programmu. Tajā pašā laikā to vecāku, kuru bērni saņem šo NVO pakalpojumus, noskaņojums norāda uz skepsi attiecībā uz iesaisti Latvijas izglītības sistēmā. Ilgtermiņā šis var radīt izaicinājumus gadījumos, ja ukraiņu ģimenes pieņemtu lēmumu palikt Latvijā.

POLITIKAS REKOMENDĀCIJAS

Pētījuma ietvaros veikta izpēte par Ukrainas civiliedzīvotāju iekļaušanos izglītības sistēmā, iezīmējot galvenos izaicinājumus. Taču būtiski norādīt, ka pētījuma secinājumi un politikas rekomendācijas ir aktuālas ne tikai ukraiņiem, bet arī citām jauniebraucēju grupām.

- **Pašvaldību lomas stiprināšana integrācijas jomā**

PROVIDUS pētījumā uz 2025. gada jūniju secināts, ka pašvaldības ne vienmēr redz sevi kā iesaistīto pusī integrācijā. Uz Ukrainas civiliedzīvotājiem attiecinātais krīzes reakcijas regulējums, kas nav vērst uz ilgtermiņa integrāciju, rada sekas visās jomās, tostarp, izglītībā. Zema pašvaldību iesaiste, fragmentēta pieeja datu ieguvē un uzraudzībā nemainīsies, ja tām nebūs skaidras lomas kopējā integrācijas sistēmā. Uzņemot Ukrainas civiliedzīvotājus, pašvaldību loma neizbēgami ir pieaugusi, un to nepieciešams nostiprināt, nosakot pašvaldību lomu integrācijas sistēmā, tostarp izglītības jomā.

- **Vienota pieeja latviešu valodas apguvei**

Valodas apguves atbalstu sniedz dažādas iesaistītās puses. Paralēli skolām SIF, NVO u.c. iesaistīto pušu sniegtos pakalpojumus nepieciešams salāgot, tos koncentrējot izglītības iestādēs, nodrošinot iespējami plašu un nepārtrauktu atbalsta pieejamību. Pieveju latviešu valodas apguvei būtiski izvērst ilgtermiņā – pētījumā iegūtie dati liecina, ka viens adaptācijas gads ne vienmēr ir pietiekams veiksmīgai iesaistei izglītības sistēmā, un skolām ne vienmēr ir resursi īstenot papildus atbalsta mehānismus. Īstermiņa finansēšanas modelis skolām rada apstākļus, kur tām nepieciešams piesaistīt papildus finansējumu, piesakoties projektu finansējumam. Projektos bāzētā pieeja nāk ar administratīvo slogu skolām un skolotājiem, ierobežojot resursu izmantošanu bērnu vajadzību nodrošināšanai.

- **Esošo izglītības integrācijas resursu pielāgošana skolu vajadzībām**

Iegūtie dati liecina, ka vairumā gadījumu mācību modeļi skolās netiek pielietoti un trūkst datu par šo mehānismu pielietojumu. Modeļi netiek ieviesti dēļ ierobežotiem skolu resursiem īstenot intensīvu valodas apguvi un riskiem, ka piesaistot papildus personālu ukraiņiem, cietīs arī citu bērnu izglītības kvalitāte. Modeļus būtu vērts pārskatīt un rast risinājumus, kas atbilst skolu vajadzībām, tostarp aktualizējot jautājumu par ilgtermiņā vērstu pieeju izglītības integrācijai. Būtiski uzraudzīt izglītības integrācijas mehānismu ieviešanu skolās, piemēram, akreditācijas procesā apkopojot datus par individuālo mācību plānu ieviešanas gaidu skolās. Papildus, nepieciešams paplašināt komunikāciju ar bērnu vecākiem, sniedzot informāciju par Latvijas izglītības sistēmu, pieejamajiem un bērna integrācijai piemērotajiem adaptācijas mehānismiem.

- **Skaidru un vienotu datu ieguves algoritmu ieviešana un uzraudzība**

Nepieciešams noteikt kategorijas, kurās apkopot datus. Ja tie ir mācību modeļi, jāapkopo un jāanalizē to pielietojums un lietderīgums. Papildus, būtiski pārskatīt datu kategorijas, kurās tādi dati, kā eksāmenu vai sekmju rezultāti, eksāmenus kārtājušo skaits bērniem ar statusu 'Ukrainas civiliedzīvotājs' jau šobrīd ir identificējams VIIS. Datu ieguve un analīze iespējami jānoņem no skolu pleciem, tām esot daļai no procesa, nevis galvenajām ieviesējām. Intervijās un fokusgrupās skolas norāda, ka pašas vērtē to, kā norisinās integrācija. Būtiski

veidot nacionāla-pašvaldību līmeņa sadarbības mehānismus, kuru ietvaros vērtēt ne tikai Ukrainas civiliedzīvotāju integrāciju, bet tos rezultātus, kas vērojami skolās ar neviendabīgu lingvistisko vidi. Kontekstā ar monitoringa sistēmas izveidi, būtiski pievērst uzmanību tām skolām, kurās vērojama neviendabīga lingvistiskā vide, pievēršot uzmanību latviešu valodas zināšanām, eksāmenu rezultātiem u.c. ar integrācijas iznākumiem saistītām datu kategorijām.

- **Esošo mehānismu pielietojuma pielāgošana iekļaujošas vides veidošanai un veiksmīgas starpresoru koordinācijas veicināšanai.** Piemēram, projekts “Skola kopienā”⁸⁴ paredz pašvaldības ekosistēmas pieejas attīstīšanu. Veiktās izpētes rezultātus būtiski ņemt vērā šādu instrumentu īstenošanas procesā, pievēršot uzmanību tiem bērniem, kuri saskaras ar izaicinājumiem iekļauties Latvijas izglītības sistēmā, tostarp Ukrainas civiliedzīvotājiem un citiem jauniebraucējiem neviendabīgā lingvistiskajā vidē. Šajā kontekstā būtiski īstenot sadarbību ar integrācijā iesaistītajām pusēm, piemēram, SIF, NVO u.c.

⁸⁴ Skola-kopienā (2025). Par mums. Pieejams: <https://www.skola-kopiena.lv/>

Interviju saraksts

1. Intervija nr. 1 – Latviešu valodas aģentūra, 06.10.2025.
2. Intervija nr. 2 – Valsts izglītības attīstības aģentūra, 09.10.2025.
3. Intervija nr. 3 – Izglītības un zinātnes ministrija, 09.10.2025.
4. Intervija nr. 4 – Izglītības kvalitātes valsts dienests, 10.10.2025.
5. Intervija nr. 5 – Ukrainas-Latvijas zinātnes un izglītības, sporta un kultūras centrs “Volia.lv”, 10.10.2025.
6. Intervija nr. 6 – Jelgavas Centra pamatskola, 20.10.2025.
7. Intervija nr. 7 – Rīgas valstspilsētas pašvaldības Izglītības, kultūras un sporta departamenta Izglītības pārvalde, 24.10.2025.
8. Intervija nr. 8. – Rīgas Ukrainu vidusskola, 27.10.2025.
9. Intervija nr. 9. - Daugavpils centra vidusskola, 27.10.2025.
10. Intervija nr. 10. – Rīgas Dārziema vidusskola, 27.10.2025.

Fokusgrupu saraksts

1. Fokusgrupa nr. 1 – Skolotāji un skolu administrāciju pārstāvji – 27.05.2025.
2. Fokusgrupa nr. 2 – Skolotāji un skolu administrāciju pārstāvji – 04.06.2025.
3. Fokusgrupa nr. 3 – Skolotāji un skolu administrāciju pārstāvji – 05.06.2025.
4. Fokusgrupa nr. 4 – Ukrainas civiliedzīvotāji – 04.07.2025.
5. Fokusgrupa nr. 5 – Ukrainas civiliedzīvotāji – 11.07.2025.
6. Fokusgrupa nr. 6 – Ukrainas civiliedzīvotāji – 18.07.2025

IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS

1. Biedrība “Ukrainas-Latvijas zinātnes un izglītības, sporta un kultūras centrs Volia.lv”
Pieejams: <https://www.educationalcentre.lv/>
2. Biedrība “Ukrainu-latviešu pērlītes”. Projekti. Pieejams: <https://www.perlyna.org/lv/about-3;>
<https://www.perlyna.org/lv/perlitesrunalatviski>
3. Iekšlietu ministrijas sniegtā informācija no FPRIS. Avots:
[https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/d41a254028472cc5c2258d1e00364dc5/\\$FILE/Prezent%C4%81cija_Saeima_15102025_pptx.pptx](https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/d41a254028472cc5c2258d1e00364dc5/$FILE/Prezent%C4%81cija_Saeima_15102025_pptx.pptx)
4. Izglītības un zinātnes ministrija (2025). Izglītības un zinātnes ministrija turpina atbalstu Ukrainas civiliedzīvotāju izglītībai. Pieejams: <https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/izglitibas-un-zinatnes-ministrija-turpina-atbalstu-ukrainas-civiliedzivotaju-izglitiba>
5. Latviešu valodas aģentūra (2012). Latviešu valodas aģentūras nolikums. Pieejams:
<https://valoda.lv/par-mums/nolikums/>
6. LSM (2025). Juridisku iebildumu dēļ “iemarinēts” likumprojekts par Ukrainas bērnu skološanos Latvijā. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/03.12.2024-juridisku-iebildumu-del-iemarinets-likumprojekts-par-ukrainas-bernu-skolosanos-latvija.a578641/>
7. LSM (2025). Rīgā un Pierīgā bažas rada pedagogu trūkums. Pieejams:
<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/28.08.2025-riga-un-pieriga-bazas-rada-pedagogu-trukums.a612121/>
8. Ministru kabinets (2013). Izglītības kvalitātes valsts dienesta nolikums. Pieejams:
<https://likumi.lv/doc.php?id=256415>
9. Ministru kabinets (2016). Kārtība, kādā nepilngadīgam patvēruma meklētājam nodrošina izglītības ieguves iespējas. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/283808-kartiba-kada-nepilngadigam-patveruma-mekletajam-nodrosina-izglitibas-ieguves-iespejas>
10. Ministru kabinets (2020). Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303768-noteikumi-par-valsts-pamatizglitibas-standartu-un-pamatizglitibas-programmu-paraugiem>
11. Ministru kabinets (2025). Par Pasākumu plānu atbalsta sniegšanai Ukrainas civiliedzīvotājiem Latvijas Republikā 2025. Gadam. Pieejams:
<https://likumi.lv/ta/id/362088-par-pasakumu-planu-atbalsta-sniegsanai-ukrainas-civiliedzivotajiem-latvijas-republika-2025gadam>
12. Ministru kabinets (2025). Par pasākumu plānu atbalsta sniegšanai Ukrainas civiliedzīvotājiem Latvijas Republikā 2025. Gadam. Pieejams:
<https://likumi.lv/ta/id/362088-par-pasakumu-planu-atbalsta-sniegsanai-ukrainas-civiliedzivotajiem-latvijas-republika-2025gadam>
13. Ministru kabinets (2025). Valsts izglītības attīstības aģentūras nolikums. Pieejams:
<https://www.vestnesis.lv/op/2025/68.3>
14. MIPEX (2025). Latvia. Pieejams: <https://www.mipex.eu/latvia>
15. PROVIDUS (2024). Ukrainas bēgļi Latvijā: pieejamie dati, vajadzības, sabiedrības attieksme. Pieejams: https://providus.lv/wp-content/uploads/2024/09/Providus_research_final_0509-1.pdf
16. PROVIDUS (2025). Latvijas pašvaldību pieredze Ukrainas civiliedzīvotāju uzņemšanā: no krīzes līdz ilgtermiņa risinājumiem. Pieejams: https://providus.lv/wp-content/uploads/2025/06/Pasvaldibu_kapacitate_petijums.pdf

17. Sabiedrības integrācijas fonds (2025). Apstiprināti projektu konkursa “Latviešu valodas mācības Ukrainas civiliedzīvotājiem – bērniem” rezultāti. Pieejams: <https://www.sif.gov.lv/lv/jaunums/apstiprinati-projektu-konkursa-latviesu-valodas-macibas-ukrainas-civiliedzivotajiem-berniem-rezultati>
18. Saeima (1999). Izglītības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitibas-likums>
19. Saeima (2001). Sabiedrības integrācijas fonda likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26310>
20. Saeima (2016). Patvēruma likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/278986-patveruma-likums>
21. Saeima (2022). Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/330546-ukrainas-civiliedzivotaju-atbalsta-likums>
22. Saeima (2024). Deputāti uzklausa atbildīgo institūciju ieceri Ukrainas bērniem nākamajā gadā mācīties Latvijas skolās klātienē. Pieejams: <https://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/33904-deputati-uzklausa-atbildigo-instituciju-ieceri-ukrainas-berniem-nakamaja-gada-macities-latvijas-skolas-klatiene>
23. Saeima (2025). Grozījumi izglītības likumā. Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/0/C40366FF7F369415C2258C3D0041B8EA?OpenDocument>
24. Saeimas Pilsonības, migrācijas un sabiedrības saliedētības komisijas 2025. Gada 15. oktobra sēdes ieraksts, 00:35:00. Pieejams: [https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/d41a254028472cc5c2258d1e00364dc5/\\$FILE/2025_10_15_1200_PMSSK.mp3](https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/d41a254028472cc5c2258d1e00364dc5/$FILE/2025_10_15_1200_PMSSK.mp3)
25. Valsts izglītības satura centrs (2023). Atbalsta komandas darba organizācija izglītības iestādē. Metodiskie ieteikumi. Pieejams: <https://www.visc.gov.lv/lv/jaunums/papildinati-metodiskie-ieteikumi-atbalsta-komandas-darba-organizacija-izglitibas-iestade>